

Özet

2016 İnsani Gelişme Raporu

Herkes İçin İnsani Gelişme

2016 İnsani Gelişme Raporu, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1990 yılından bu yana başlıca gelişme sorunları, eğilimleri ve politikalarına ilişkin bağımsız, analitik ve ampirik temelli tartışmalar olarak yayınlanan küresel İnsani Gelişme Raporları serisinin en yenisidir.

2016 İnsani Gelişme Raporu'na ilişkin ek kaynaklar <http://hdr.undp.org> adresinde yer alıyor. Bu kaynaklar arasında Rapor'un dijital versiyonları ve özetin 20'den fazla dildeki çevirileri, Rapor'un interaktif İnternet versiyonu, arka plan dokümanları kümesi ve Rapor için hazırlatılan düşünce yazıları, insani gelişme göstergelerine ilişkin interaktif haritalar ve veri tabanları, Rapor'un kompozit göstergelerinde kullanılan kaynaklar ve metodolojilerin kapsamlı açıklamaları, ülke profilleri ve diğer arka plan materyalinin yanı sıra önceki küresel, bölgesel ve ulusal İnsani Gelişme Raporları var. Bunlara ek olarak, 2016 Raporu ve İnsani Gelişme Raporu Ofisi'nin en iyi içerikleri, yayınlar, veriler, İGE sıralamaları ve ilgili bilgiler, yeni ve kullanımı kolay mobil uygulamalar vasıtasıyla Apple iOS ve Android akıllı telefonlar üzerinden erişilebilir.

Kapak, insani gelişmenin herkes için olduğu, insani gelişme yolculuğunda hiç kimsenin dışlanamayacağı yönünde temel mesajı yansıtıyor. Soyut yaklaşım kullanarak üç temel noktayı vurguluyor. İlk olarak, yukarı hareket eden mavi-beyaz dalgalar, evrensel insani gelişmeyi sağlamak için insanlığın önünde olan ve geçilmesi gereken yolu temsil ediyor. Dalgaların farklı kavislere sahip olması, bazı yolların daha zor olduğu, bu yolları kat etmenin kolay olmayacağı, ancak farklı seçeneklerin var olduğu konusunda bizi uyarıyor. İkinci olarak, bu yolculukta bazı insanlar öne geçecek, bazıları da geride kalacak. Geride kalanlar, öne geçenlerin yardım eden ellerine ihtiyaç duyacak. İki elin duruşu, insanlığın dayanışma ruhunu yansıtıyor. Üçüncü ve son olarak da, mavi-yeşil renkler ve üstteki eller, evrensel insani gelişmenin gezegen, barış ve insanlar arasında denge gerektirdiğini bildiriyor.

Copyright © 2016
By the United Nations Development Programme
1 UN Plaza, New York, NY 10017 USA

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir kısmı önceden izin alınmadan elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt veya sair biçimde veya yolla çoğaltılamaz, erişim sisteminde saklanamaz veya iletilemez.

Redaksiyon: Communications Development Incorporated, Washington DC, USA

Bilgi tasarım ve veri görselleştirme: Quinn Information Design ve İnsani Gelişme Raporu Ofisi

Kapak tasarımı: Phoenix Design Aid

Basım sonrası fark edilen hata ve eksikler için, lütfen İnternet sitemizi ziyaret ediniz: <http://hdr.undp.org>

Özet

2016 İnsani Gelişme Raporu

Herkes İçin İnsani Gelişme

Birleşmiş Milletler
Kalkınma Programı
(UNDP) için
yayımlanmıştır.

*Güçlü bireyler.
Güçlü toplumlar.*

2016 İnsani Gelişme Raporu Ekibi

Direktör ve Başyazar

Selim Jahan

Direktör Yardımcısı

Eva Jespersen

Araştırma ve İstatistikler

Shantanu Mukherjee (Ekip Lideri), Milorad Kovacevic (Baş İstatistik Uzmanı), Botagoz Abdreyeva, Astra Bonini, Cecilia Calderon, Christelle Cazabat, Yu-Chieh Hsu, Christina Lengfelder, Patrizia Luongo, Tanni Mukhopadhyay, Shivani Nayyar ve Heriberto Tapia

Üretim ve İnternet

Admir Jahic and Dharshani Seneviratne

Erişim ve İletişim

Jon Hall, Sasa Lucic, Jennifer O'Neil Oldfield and Anna Ortubia

Operasyon ve İdare

Sarantuya Mend (Operasyon Müdürü), Fe Juarez Shanahan ve May Wint Than

Türkçe Çeviri

Adnan Bıçaksız

Türkçe Tasarım

Sıla Alıcı

Türkçe Editörler

Faik Uyanık

Cengiz Cihan

Önsöz

İnsani gelişme, her şeyiyle ve her bakımdan insan özgürlüklerine ilişkindir; yalnız birkaç kişinin veya çoğu kişinin değil, ayrımsız olarak dünyanın her köşesinde herkesin kendi tam potansiyelini, hem bugün hem de gelecekte, gerçekleştirme özgürlüğüne ilişkindir. İnsani gelişme yaklaşımını eşsiz kılan işte böyle bir evrenseldir.

Ancak, evrensellik ilkesi başlı başına bir şeydir; onu uygulamaya dönüştürmek ise apayrı bir şeydir. Son çeyrek yüzyılda, insani gelişme alanında önemli ilerlemeler kaydedildi; insan ömrü uzadı, daha çok insan aşırı yoksulluktan kurtuldu ve yetersiz beslenen insan sayısı azaldı. İnsani gelişme, insanların yaşamını zenginleştirdi; ancak ne yazık ki bu herkes için eşit ölçüde olmadı, hatta daha da kötüsü, her insan için aynı olmadı.

Dolayısıyla, dünya liderlerinin 2015 yılında, 2030 Gündemi'nin temel zeminini teşkil eden, hiç kimseyi dışlamayan bir gelişme yolculuğunu taahhüt etmeleri tesadüf eseri değil, bilinçli bir karar ile oldu. İşte bu evrensel arzuyu yansıtmak amacıyla, Herkes İçin İnsani Gelişme, 2016 İnsani Gelişme Raporu'nun teması olarak seçildi.

Rapor, dünyanın karşı karşıya olduğu zorlukları ve insanlığın daha iyi bir gelecek umutlarını genel hatlarıyla resmederek başlıyor. Bazı zorluklar devam ediyor (yoksunluklar), bazıları derinleşiyor (eşitsizlikler) ve bazıları da yeni ortaya çıkıyor (şiddet içeren aşırılık); ve çoğu da birbirlerini pekiştiriyor. Doğaları veya kapsamaları ne olursa olsun, bu zorlukların hem bugün hem de gelecek nesillerde, insanların esenliği üzerinde etkisi vardır.

Öte yandan Rapor aynı zamanda, insanlığın son 25 yılda neleri başardığını bize hatırlatıyor ve daha fazla ilerlemenin mümkün olduğuna dair ümit veriyor. Bugüne kadar başardıklarımıza dayanarak, zorlukları aşmak için yeni imkanları araştırabiliriz ve ulaşılamaz görünenlere ulaşabiliriz. Umutlarımız, bizim ulaşabileceğimiz mesafede bulunuyor.

Sözü edilen daha geniş bağlamda, Rapor iki temel soruyu gündeme getiriyor: İnsani gelişmenin ilerlemesinde kimler dışlanıyor ve bu nasıl, niçin oluyor? Rapor, başta etnik

azınlıklar, yerli halklar, mülteciler ve göçmenler olmak üzere yoksul, ötekileştirilmiş ve korunmasız grupların en geride kaldığını vurguluyor. Evrenselliğin önündeki engeller arasında yoksunluk ve eşitsizlikler, ayrımcılık ve dışlama, sosyal norm ve değerler, önyargı ve hoşgörüsüzlük vardır. Rapor ayrıca, birçok kadını, kendi yaşamında tam potansiyelini gerçekleştirme için gerekli olan fırsat ve güçlenmeden mahrum eden, birbirlerini pekiştiren toplumsal cinsiyet engellerini de açık biçimde ortaya koyuyor.

Rapor, herkes için insani gelişmenin sağlanmasında, dışlanmışların yaşadığı yoksunlukların nitelik ve nedenlerinin tespit edilmesinin kendi başına yeterli olmadığını ileri sürüyor. Evrensel insani gelişmeyi önleyen sorunların çözülebilmesi için, insani gelişme analitik çerçevesinin bazı yönlerinin ve değerlendirme perspektiflerinin ön plana çıkarılması gerekiyor. Örneğin insan hakları ve insan güvenliği, söz hakkı ve özerklik, toplu yetkinlikler ve seçimlerin karşılıklı bağımlılığı, halihazırda dışlanmışların insani gelişmesinin anahtarıdır. Benzer şekilde, insani gelişmenin yararlarını değerlendirmek ve yararların herkese ulaşmasını sağlamak için, insani gelişmenin sadece niceliği değil, niteliği de alınmalı; diğer bir deyişle, ortalamaların ötesine ve ayrıştırmış (özellikle cinsiyete göre ayrıştırmış) istatistiklerine bakılmalı.

Rapor, dışlanmışları kucaklamak için ulusal düzeyde dört kollu politika stratejisine ihtiyaç olduğunu güçlü biçimde vurguluyor. Bu dört kol, evrensel politikalar kullanarak dışlanmışlara ulaşmak (örneğin yalnız büyüme değil, kapsayıcı büyüme), özel gereksinimleri olan gruplar için önlemler almak (örneğin, engelliler için), insani gelişmeyi dayanıklı kılmak ve dışlanmışları güçlendirmektir.

Rapor ayrıca, ulusal politikaların küresel düzeyde atılacak adımlar ile tamamlanması gerektiğine de işaret ediyor. Küresel kurumların görevleri, yönetim yapıları ve çalışmalarına ilişkin sorunları da ele alıyor. Ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde hararetli fakat tıkanıp kalan tartışmalara alışmamıza rağmen rapor, bunca gürültünün altından, gelecek

nesillere sürdürülebilir bir dünya bırakmamız için birçok küresel sorun hakkında uzlaşmanın ortaya çıktığına dikkat çekiyor. Yakın zaman önce yürürlüğe giren Paris İklim Değişikliği Anlaşması buna tanıklık ediyor. Bir zamanlar düşünülemez sayılan şeylerin artık durdurulamaz olduğu kanıtlanıyor.

Rapor, evrensellik ilkesini paylaşarak ve aşırı yoksulluğun ortadan kaldırılması, açlığın sona erdirilmesi ve sürdürülebilirlik konusunun vurgulanması gibi temel alanlara yoğunlaşmak suretiyle 2030 Gündemi'ni tamamlıyor. İnsani gelişme ve 2030 Gündemi, birbirlerinin söylemine katkı sağlamak, insani gelişme ile Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi göstergelerinin birbirlerini nasıl tamamlayacağını araştırmak ve birbirleri için güçlü birer savunuculuk platformu teşkil etmek suretiyle birbirlerini takviye edebilirler.

İnsani gelişmede dönüşümün mümkün olacağını ummak için her türlü nedenimiz var.

Bugün için zorlu görünen engeller yarın aşılabılır. Dünyamız, hiç kimseyi dışarıda bırakmamayı hedefleyen bu cesur gündemi başarmak için 15 yıldan daha az zamana sahip. İnsani gelişme uçurumunu kapatmak kritik önem taşıyor; keza, gelecek nesiller için aynı fırsatları, hatta daha iyi fırsatları sağlamak da eşit derecede önemli. İnsani gelişme sürdürülmeli ve sürdürülebilir olmalı; her insanın hayatını öyle zenginleştirmeli ki, herkesin huzur ve refah içinde yaşadığı bir dünyamız olsun.

Helen Clark

Başkan

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

Teşekkür

2016 İnsani Gelişme Raporu Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'na (UNDP) bağlı bir birim olan İnsani Gelişme Raporu Ofisi (İGRO) tarafından hazırlandı.

Rapor'daki bulgular, analizler ve politika önerileri münhasıran İGRO'ya aittir; UNDP'ye veya UNDP Yönetim Kurulu'na atfedilemez. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, İnsani Gelişme Raporu'nu "dünya çapında insani gelişme konusunda farkındalık yaratan önemli bir araç" haline gelmiş "bağımsız entelektüel bir uygulama" olarak resmen tanıdı.

Esin verici entelektüel tavsiye, rehberlik ve düşünceleri için Nobel Ödülü sahibi Profesör Amartya Sen'e çok şey borçluyuz. İGRO ayrıca, çok seçkin kişi ve kuruluşların katkılarından yararlanma ayrıcalığına erişti. Değerli katkıları için özellikle Duke Üniversitesi Psikoloji ve Davranışsal Ekonomi James B. Duke Kürsüsü Profesörü Dan Ariely'ye; Küresel Toplumsal Katılım ve Dayanıklılık Fonu Yönetim Kurulu Başkanı ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu eski İcra Direktörü sayın Carol Bellamy'ye; Nikaragua Miskitu yerli hakları aktivisti ve Birleşmiş Milletler Yerli Halklar Daimi Forumu eski Başkanı sayın Mirna Cunningham Kain'e; sanatçı ve Little Sun'ın kurucusu sayın Olafur Eliasson'a; Bill ve Melinda Gates Vakfı Eş-başkanı sayın Melinda Gates'e; Almanya Federal Cumhuriyeti Şansölyesi Dr. Angela Merkel'a; ve Kolombiya Cumhurbaşkanı ve 2016 Nobel Barış Ödülü sahibi sayın Juan Manuel Santos'a minnettarız. Cumhurbaşkanı Santos'un katkılarının alınmasını sağlayan sayın Martin Santiago ve UNDP Kolombiya Ülke Ofisi'ne özellikle teşekkür ediyoruz.

Yazarlar Paul Anand, Ayesha Banu, Flavio Comim, Giovanni Andrea Cornia, Juliana Martinez Franzoni, Stephany Griffith-Jones, Irene Khan, Peter Lunenborg, Manuel Montes, Siddiqur Osmani, Enrique Peruzzotti, Robert Pollin, Diego Sanchez-Ancochea, Anuradha Seth, Fransas Stewart ve Florencia Torche'ye katkıları için müteşekkirimiz.

Düşünce yazılarıyla katkıda bulunan Oscar A. Gomez; Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı Araştırma Enstitüsü'nden Sachiko G. Kamidohzono ve Ako Muto; Letonya Bakanlar Kurulu Sektörler Arası Koordinasyon Merkezi'nden Mara Simane; ve sivil toplum kuruluşu HOPE XXL'ye teşekkür ediyoruz. Rapor'a katkıda bulunan iki düşünce yazısı da UNDP'nin Seul Küresel Kalkınma Ortaklıkları Küresel Politika Merkezi ve Nairobi Ekosistemler ve Çölleşme Küresel Politika Merkezi'nden geldi; bunlar için Balazs Hovarth ve Anne-Gertraude Juepner'e minnettarız.

Seçkin Danışma Kurulu üyeleri Olu Ajakaiye, Magdalena Sepúlveda Carmona, Giovanni Andrea Cornia, Diane Elson, Heba Handoussa, Richard Jolly, Ravi Kanbur, Yasushi Katsuma, Ella Libanova, Justin Yifu Lin, Leticia Merino, Solita Monsod, Onalenna Doo Selolwane ve Fransas Stewart'ın çok değerli içgörü ve rehberliğinden yararlandık.

Rapor'un göstergelerinin hesaplanmasına ilişkin yöntemler ve veri seçenekleri konusunda uzman görüş ve tavsiyeleri sağlayan, İstatistik Danışma Kurulu üyeleri Lisa Grace S. Bersales, Albina Chuwa, Koen Decancq, Enrico Giovannini, Pascual Gerstenfeld, Janet Gornick, Gerald Haberkorn, Haishan Fu, Robert Kirkpatrick, Jaya Krishnakumar ve Michaela Saisana'ya teşekkür ediyoruz.

Rapor'da yer alan kompozit göstergeler ve diğer istatistiksel kaynaklar, kendi alanlarında önde gelen uluslararası veri sağlayıcıların uzmanlığına dayanıyor; bu kuruluşlara, İGRO ile yaptıkları sürekli işbirliği için minnettarız. İstatistiksel analizlerin doğruluk ve anlaşılabilirliğini sağlamak için görüşlerinden yararlandığımız Gisela Robles Aguilar, Sabina Alkire, Kenneth Hartggen and Nicolas Fasel ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'ndeki ekibine müteşekkirimiz.

Rapor hazırlanırken yapılan danışma ve görüşmelere burada tek tek sayılamayacak kadar çok sayıda kurum ve birey cömert katkılarını sundular (katılımcı ve ortakların listesi için bkz: <http://hdr.undp.org/2016-report/consultations>).

Çok paydaşlı resmi istişareler Nisan-Eylül 2016 döneminde Cenevre, Paris, İstanbul, Nairobi, Singapur ve Panama'da yapıldı. Bu istişare toplantılarını düzenledikleri için UNDP Cenevre Ofisi, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, UNDP bölgesel hizmet merkezleri ve küresel politika merkezlerine ve özellikle Rebeca Arias, Max Everest-Phillips, Anne-Gertraude Juepner, Alexis Laffittan, Marcos Neto ve Maria Luisa Silva'ya minnettarız. Ayrıca, Pekin, Bonn, Kolombo, Dakka, Helsinki, Londra, Manila, Reykyavik ve Viyana'da 2015 İnsani Gelişme Raporu'nun tanıtımında yan etkinlik olarak gayriresmi istişareler yapıldı. UNDP bölge ve ülke ofisleri dahil olmak üzere ortak kuruluşlardan sağlanan katkı, destek ve yardımları da büyük minnetle anıyoruz.

Rapor'un Okuma Grubu'nu oluşturan UNDP'deki çalışma arkadaşlarımız Mandeep Dhaliwal, Priya Gajraj, George Ronald Gray, Anne- Gertraude Juepner, Sheila Marnie, Ayodele Odusola, Thangavel Palanivel, Sarah Poole, Mounir Tabet, Claire Van der Vaeren ve Claudia Vinay'a özel olarak teşekkürlerimizi sunuyoruz. Rapor'un siyasi okumasını yapan Patrick Keuleers, Luciana Mermet ve Nicholas Rosellini'ye değerli tavsiyeleri için teşekkür ediyoruz.

Başta Moez Doraid, Sakiko Fukuda-Parr, Terry McKinley, Saraswathi Menon, Siddiqur Osmani, Stefano Pettinato ve David Stewart olmak üzere eski İGRO çalışma arkadaşlarımız ve Rapor'un dostlarına, bizimle bir gün boyunca çalışarak, çok değerli içgörü, görüş, deneyimlerini paylaştıkları için ayrıca minnettarız.

Rapor'a ilişkin konularda tartışmalarımız ve aldığımız girdiler nedeniyle Saamah Abdallah, Helmut K. Anheier, Michelle Breslauer, Cosmas Gitta, Ronald Mendoza, Eugenia Piza-Lopez, Julia Raavad, Diane Sawyer ve Oliver Schwank'a ayrıca teşekkür ediyoruz. İnternet sitemizde Rapor'a ilişkin konularda yapılan çevrimiçi anketlere katılan tüm insanlara özel teşekkür borçluyuz.

Rapor'a stajyer sıfatıyla katkıda bulunan genç yetenekler Ellen Hsu, Mohammad Taimur Mustafa, Abedin Rafique, Jeremías Rojas, Prerna Sharma, Weijie Tan ve Danielle Ho Tan Yau, adanmışlıkları ve katkıları nedeniyle her türlü övgüyü hak ediyorlar.

Rapor'un redaksiyon ve üretiminde verdikleri yüksek kalitede profesyonel hizmet nedeniyle, Bruce Ross-Larson'ın önderliği ve Joe Caponio, Mike Crumplar, Christopher Trott ve Elaine Wilson'ın katılımlarını sağlayan Communications Development Incorporated'e, tasarımcılar Gerry Quinn ve Phoenix Design Aid'e ayrı ayrı teşekkür ediyoruz.

Son olarak ve şahsım adına, liderliği ve vizyonunun yanı sıra insani gelişme davasına adanmışlığı ve bizim çalışmalarımıza verdiği somut destek nedeniyle UNDP Başkanı Helen Clark'a müteşekkirim. İGRO ekibinin tüm üyelerine, insani gelişmeyi daha da ilerletmeyi hedefleyen bu Rapor'u hazırlamada gösterdikleri özverileri için teşekkürü borç bilirim.

Selim Jahan

Direktör

İnsani Gelişme Raporu Ofisi

2016 İnsani Gelişme Raporu – İçindekiler

Önsöz

Teşekkür

Özet

BÖLÜM 1

İnsani Gelişme – Başarılar, Zorluklar, Umutlar

Bugüne Dek Başardıklarımız

Karşı Karşıya Olduğumuz Zorluklar

Taşıdığımız Umutlar

İnsani Gelişme Yaklaşımı ve 2030 Gündemi

BÖLÜM 2

Evrensellik – İlkelerden Uygulamaya

Evrensellik Yönünde Kazanılan İvme

Ortalamaların Ötesi – İnsani Gelişme Endeksleri Familyasını Kullanmak

Dezavantajlı Gruplara Bakış

Dinamik Bir Süreç Olarak İnsani Gelişmede Yoksunluklar

Evrenselliğin Önündeki Engeller

Engelleri Kaldırmak

BÖLÜM 3

Herkese Ulaşmak – Analiz ve Değerlendirme Sorunları

Nelerin Analiz Edilmesi Gerekıyor

İnsani Gelişmedeki İlerlemenin Herkese Ulaşıp Ulaşmadığını Kontrol Etmek – Değerlendirme Gereklileri

BÖLÜM 4

Dışlanmışları Kucaklamak – Ulusal Politika Seçenekleri

Evrensel Politikalar Kullanarak Dışlanmışlara Ulaşmak

Özel Gereksinimleri Olan Gruplar İçin Önlemler Almak

İnsani Gelişmeyi Dayanıklı Kılmak

Dışlanmışları Güçlendirmek

Sonuç

BÖLÜM 5

Küresel Kurumları Dönüştürmek

Küresel Kurumlardaki Yapısal Sorunlar

Kurumsal Reform Seçenekleri

Sonuç

BÖLÜM 6

Herkes İçin İnsani Gelişme – Geleceğe Bakış

Herkes İçin İnsani Gelişme – Eylem Gündemi

Herkes İçin İnsani Gelişme – Gelecekte Yapılacak Önemli İşler

Sonuç

Notlar

Kaynakça

İSTATİSTİK EKİ

Okuyucu Rehberi

İstatistik Tabloları

1. İnsani Gelişme Endeksi ve Bileşenleri
2. İnsani Gelişme Endeksi Eğilimleri, 1990-2015
3. Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi
4. Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi
5. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi
6. Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi: Gelişmekte Olan Ülkeler
7. Nüfus Eğilimleri
8. Sağlıkla İlgili Sonuçlar
9. Eğitim Alanında Başarılar
10. Ulusal Gelir ve Kaynakların Dağılımı
11. Çalışma ve İstihdam
12. İnsan Güvenliği
13. Uluslararası Bütünleşme
14. Ek Göstergeler: Esenlik Algıları
15. Temel İnsan Hakları Antlaşmalarının Durumu

İnsani Gelişme Gösterge Panosu

1. Yaşam Boyu Toplumsal Cinsiyet Uçurumu
2. Sürdürülebilir Kalkınma

Bölgeler

İstatistiksel Kaynakça

Infografik 1. Herkes İçin İnsani Gelişme

Özet

Herkes İçin İnsani Gelişme

Son çeyrek yüzyılda dünyamız değişti; dünyanın yanı sıra kalkınma ortamı değişti. Yeni ülkeler ortaya çıktı; gezegenimiz artık her dördünden birisi genç olan 7 milyardan fazla insanı barındırıyor.¹ Jeopolitik senaryo da değişti; gelişmekte olan ülkeler büyük ekonomik ve siyasi güç olarak beliriyor. Küreselleşme insanları, piyasaları ve işleri bütünleştirdi; dijital devrim de insanların yaşamlarını değiştirdi.

İnsani gelişmede kaydedilen ilerleme son 25 yılda oldukça etkileyici oldu. İnsanlar artık daha uzun yaşıyor; daha çok çocuk okula gidiyor ve daha fazla insanın temel sosyal hizmetlere erişimi var.² Temel insani yoksunlukları sona erdirmeye yönelik olarak yüzyılımızın başında üstlenilen küresel taahhütleri ifade eden Binyıl Bildirgesi ve Binyıl Kalkınma Hedefleri de bu ivmeyi artırdı.

Öte yandan, insani gelişme dengesiz olmakta ve insani yoksunluklar sürmektedir. İlerleme birtakım grup, topluluk ve toplumların yanından geçip gitmekte; ve insanlar dışlanmaktadır. Hedeflerin bazıları insani gelişmenin yalnız temel düzeylerine ulaşabildi, bazıları ise onlara dahi ulaşamadı. Ve, eşitsizliklerden iklim değişikliğine, salgın hastalıklardan umutsuzca göçe, çatışmalardan şiddet içeren aşırılığa uzanan geniş bir yelpazede yeni kalkınma sorunları ortaya çıktı.

2016 İnsani Gelişme Raporu, bugün ve gelecekte herkes için insani gelişmenin nasıl sağlanabileceğine odaklanıyor (önceki sayfada İnfografik 1'e bkz.). Rapor; insani ilerlemede başarılar, zorluklar ve umutları anlatarak başlıyor ve insanlığın nereye ulaşmak istediğini öngörüyor. Rapor'un vizyonu, Birleşmiş Milletler üyesi 193 devletin geçen yıl onayladığı Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi ile dünyanın başarımı taahhüt ettiği 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi'nden yararlanıyor ve üzerlerine inşa ediyor.³

Rapor, insani gelişmenin ilerlemesinde kimlerin niçin dışlandığını araştırıyor. Herkes için insani gelişmenin sağlanmasında, sadece yoksunlukların nitelik ve yerinin ortaya konulmasının yeterli olmadığını savunuyor. İnsani gelişme yaklaşımının bazı yönlerinin ve değerlendirme perspektiflerinin ön plana çıkarılması gerekiyor. Rapor ayrıca, her insanın temel insani gelişmeyi başarmasını ve kazanımlarını koruması ve sürdürmesini sağlayacak ulusal politikalar ve temel stratejileri belirliyor. Mevcut küresel sistemde yapısal sorunları ele alarak, kurumsal reformlar için seçenekler sunuyor.

Temel Mesajlar

Bu Rapor'un beş temel mesajı var:

- Evrensellik, insani gelişmenin anahtarıdır; ve herkes için insani gelişme ulaşılabilir bir hedeftir.
- Çeşitli insan grupları hala temel yoksunluklar yaşıyor ve bunları aşmada büyük engellerle karşı karşıya kalıyor.
- Herkes için insani gelişme, bazı analitik sorunların ve değerlendirme perspektiflerinin odağını değiştirmeyi gerektiriyor.
- Eğer mevcut politika seçenekleri uygulanırsa, herkes için insani gelişmenin başarılmasına katkı yapar.
- Daha adil çok taraflılık içerecek şekilde küresel yönetimde reform yapılması, herkes için insani gelişmeye ulaşılmasına katkıda bulunur.

İnsani gelişme her insan için özgürlükleri genişletmeye ilişkindir

İnsani gelişme, tüm insanların kendi değer verdikleri seçeneklerin peşinden gitmelerini sağlayacak şekilde özgürlüklerin genişletilmesine ilişkindir. Bu özgürlüklerin iki temel yönü var: Sonuçsal işlevler ve yetkinlikler tarafından temsil edilen esenlik özgürlüğü, ve, söz hakkı ve özerklik tarafından temsil edilen eylemlilik özgürlüğü (Şekil 1).

• Sonuçsal işlevler, bir insanın olmayı veya yapmayı değerli bulduğu şeylerdir; örneğin, mutlu olmak, yeterli beslenmek, sağlığı iyi olmak, bunların yanı sıra özsaygıya sahip olmak, toplum yaşamına katılmak gibi.

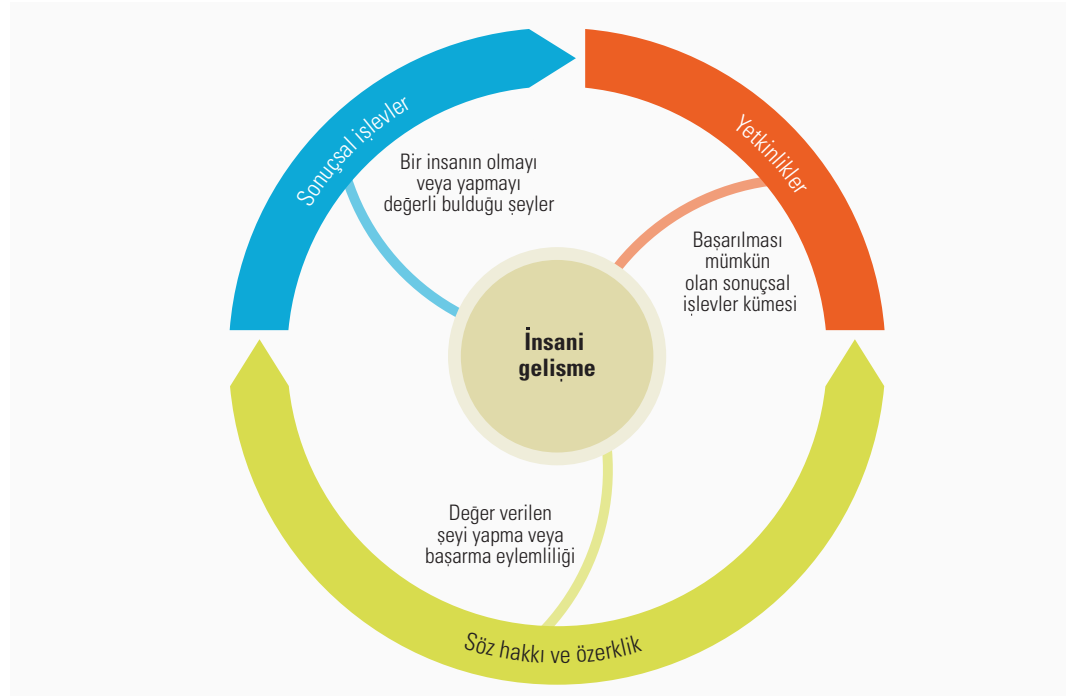
• Yetkinlikler, bir kişinin başarabileceği çeşitli sonuçsal işlevlerin kümesidir (oluşlar ve yapılar).

• Eylemlilik, bir insanın kendisi için önemli gördüğü hedefler veya değerlerin peşinde giderken yapmakta ve başarmakta özgür olduğu şeylere ilişkindir.

Evrensellik, insani gelişmenin anahtarıdır; ve herkes için insani gelişme ulaşılabilir bir hedeftir

ŞEKİL 1

İnsani gelişme - analitik yaklaşım

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi.

İnsani gelişme, ekonomilerin zenginliğinden ziyade insanların yaşamlarının zenginliğine odaklanır

Her iki özgürlük de, insani gelişme için mutlak zorunluluktur. 1990 yılında yayımlanan ilk İnsani Gelişme Raporu, insani gelişmeyi, kalkınmada insan merkezli yaklaşım olarak sunmuştu (Kutu 1).⁴ İnsani gelişme yaklaşımı, kalkınma söylemini maddi zenginlik gütmekten insan esenliğini artırmaya, geliri azami kılmaktan yetkinlikleri artırmaya, büyümeyi optimize etmekten özgürlükleri genişletmeye doğru kaydırıldı. Bu kavram, salt ekonomilerin zenginliği yerine insanların yaşamlarının zenginliğine odaklandı, ve böylelikle

de kalkınma sonuçlarına bakış açısını değiştirdi (Kutu 2). İnsani gelişme yaklaşımı, kalkınma söylemini maddi zenginlik gütmekten insan esenliğini artırmaya, geliri azami kılmaktan yetkinlikleri artırmaya, büyümeyi optimize etmekten özgürlükleri genişletmeye doğru kaydırıldı. Bu kavram, salt ekonomilerin zenginliği yerine insanların yaşamlarının zenginliğine odaklandı, ve böylelikle de kalkınma sonuçlarına bakış açısını değiştirdi (Kutu 2).

KUTU 1

İnsani gelişme - kapsamlı bir yaklaşım

İnsani gelişme, insanların seçeneklerini artırma sürecidir. Öte yandan, insani gelişme aynı zamanda bir hedeftir; dolayısıyla, hem bir süreç hem de bir sonuçtur. İnsani gelişme, insanların yaşamlarını şekillendiren süreçleri etkilemeleri gerektiğine vurguda bulunur. Bu bağlamda, ekonomik büyüme insani gelişme için önemli bir araç olmakla birlikte amaç değildir. .

İnsani gelişme; insan yaşamını iyileştirmek yoluyla insanlar için, kendi yaşamlarını şekillendiren süreçlere aktif biçimde katılarak insanlar tarafından, insan yeteneklerini artırmak suretiyle insanların geliştirilmesidir. İnsan kaynakları yaklaşımı, temel ihtiyaçlar yaklaşımı ve insan refahı yaklaşımı gibi diğer yaklaşımlardan daha geniş kapsamlıdır.

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi.

İnsani gelişmeyi ölçmek

Kompozit İnsani Gelişme Endeksi (İGE), insan gelişmesinin üç temel boyutunu birleştirir. Doğuşta beklenen yaşam süresi, uzun ve sağlıklı bir yaşam sürebilmeyi yansıtır. Ortalama öğrenim süresi ve beklenen öğrenim süresi ise bilgi edinebilmeyi yansıtır. Ve kişi başına gayrisafi milli gelir de, insana yakışır yaşam standardına kavuşabilmeyi yansıtır.

İnsani gelişmeyi daha kapsamlı biçimde ölçmek için, İnsani Gelişme Raporu aynı zamanda dört ayrı kompozit gösterge de sunuyor. Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE, eşitsizliğin büyüklüğüne göre İGE'de aşağıya doğru düzeltmeler yapar. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi, kadın ve erkek İGE değerlerini karşılaştırıyor. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi, kadın güçlenmesini vurguluyor. Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi ise, yoksulluğun gelir dışı boyutlarını ölçüyor.

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi.

İnsani gelişme yaklaşımı aynı zamanda, 189 devlet ve hükümet başkanının 2015 yılına kadar temel yoksulluğu azaltmak amacıyla kararlaştırdıkları, takvime bağlanmış kalkınma hedefleri ve alt hedeflerini temsil eden Binyıl Bildirgesi ve Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin de analitik temelini sağladı. Yaklaşım, 2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne hem dayanak bilgi sağladı hem de bunları etkiledi.

Herkes için insani gelişme ulaşılabilir bir hedeftir

Evrensellik insani gelişmenin en önemli ögesi olduğu için, herkes için insani gelişme gerçekleştirilmek zorundadır ve gerçekleştirilmesi de mümkündür. Bu alandaki olumlu kanıtlar cesaret veriyor.

Dünyamız 2015 yılına kadar, 25 yıl öncesinde aşılması imkansız görünen zorlukların bir kısmını aştı. Dünya nüfusu bu dönemde 2 milyar artmasına, diğer bir deyişle 1990'daki 5,3 milyar düzeyinden 2015'teki 7,3 milyar düzeyine yükselmesine rağmen, 1 milyardan fazla insan aşırı yoksulluktan kurtuldu; 2,1 milyar insan daha sıhhi koşullara kavuştu ve 2,6 milyardan fazla insan daha iyi içme suyu kaynaklarına erişti.⁵

Dünya genelinde 5 yaş altı çocuk ölümleri 1990-2015 döneminde yarıdan fazla azaldı; 1.000 canlı doğum başına 91'den 43'e düştü. HIV, sıtma ve verem vaka sayısı 2000-2015 döneminde azaldı. Dünya genelinde parlamentolarda kadın üye oranı, bir önceki on yıla göre %6 puanlık artış kaydederek, 2016 yılı itibarıyla %23'e yükseldi. Yerküremizde 1990'larda yıllık 7,3 milyon hektar düzeyinde olan net ormanlık alan kaybı, 2010-2015 döneminde yıllık 3,3 milyon hektara geriledi.⁶

Yine de, tüm bu övgüye değer ilerlemeye rağmen, dünyamız hala birçok karmaşık gelişme sorunuyla karşı karşıya. Bazı zorluklar devam ediyor (yoksunluklar), bazıları derinleşiyor (eşitsizlikler) ve bazıları da yeni ortaya çıkıyor (şiddet içeren aşırılık). Bazıları küresel çapta (toplumsal cinsiyet eşitsizliği), bazıları bölgesel (su sıkıntısı), bazıları da yerel (doğal afetler). Çoğu da birbirlerini pekiştiriyor: Örneğin, iklim değişikliği gıda güvenliğini azaltıyor, hızlı kentleşme kentlerde yaşayan yoksulları ötekiştiriyor. Kapsamları ne olursa olsun, bu zorlukların insanların esenliği üzerinde olumsuz etkisi var.

Tüm bu zorluklara rağmen, insanlığın son 25 yılda başardıkları daha fazla ilerlemenin mümkün olduğuna dair bize ümit veriyor. Aslında, etkileyici başarıların bazıları, bir zamanlar geride kalmış bölgeler veya alanlarda meydana geldi. Dünyanın her köşesinde insanlar artık, kendi yaşamlarını şekillendiren süreçleri etkilemek için artan oranlarda sürece katılıyor. İnsan zekası ve yaratıcılığı teknolojik devrimleri başlattı ve bunları bizim çalışma, düşünme ve davranış biçimlerimize dönüştürdü.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesi artık her türlü kalkınma söyleminde anaakım boyutlar oldu. Ve tabii ki, yapıcı biçimde çözümlemek amacıyla; bir zamanlar tabu olan cinsel yönelim; lezbiyen, eşcinsel, biseksüel, transseksüel ve interseks bireylerin karşılaştığı ayrımcılıklar; ve kadın sünneti gibi sorunlar hakkında tartışma ve diyalog için alan yavaş yavaş açılıyor.

Sürdürülebilirlik hakkında farkındalık artıyor. 2030 Gündemi ve Paris İklim Değişikliği Anlaşması bunun başlıca örnekleridir. Tartışmalar ve tıkanmaların altından, gelecek nesillere sürdürülebilir bir dünya bırakmamız için birçok küresel sorun hakkında yeni bir küresel uzlaşma ortaya çıkıyor.

İnsanlığın son 25 yılda başardıkları daha fazla ilerlemenin mümkün olduğuna dair bize ümit veriyor. Etkileyici başarıların bazıları, bir zamanlar geride kalmış bölgeler veya alanlarda meydana geldi.

İnsani gelişme farklarını kapatmak kritik önem taşıyor; keza, gelecek nesiller için aynı fırsatları, hatta daha iyi fırsatları sağlamak da eşit derecede önemli.

Tüm bu ümit verici gelişmeler, değişim ve dönüşümün mümkün olduğuna dair dünyaya umut veriyor. Dünyamız, hiç kimseyi dışarıda bırakmamayı hedefleyen bu esin verici gündemi başarmak için 15 yıldan daha az zamana sahip. İnsani gelişme farklarını kapatmak kritik önem taşıyor; keza, gelecek nesiller için aynı fırsatları, hatta daha iyi fırsatları sağlamak da eşit derecede önemli.

2030 Gündemi'nin başarılması, tüm insanların kendi tam potansiyelini gerçekleştirmelerini sağlamaya dönük kritik bir adımdır. Gerçekte, insani gelişme yaklaşımı ve 2030 Gündemi'nin üç ortak analitik bağı bulunmaktadır (Şekil 2):

- Her ikisi de evrensellik üzerine temellendirilmiştir: İnsani gelişme yaklaşımı her insan için özgürlüklerin geliştirilmesini vurgulayarak ve 2030 Gündemi ise kimseyi geride bırakmamaya odaklanarak bunu yapıyor.
- Her ikisi de aynı temel odak alanlarını paylaşır: Aşırı yoksulluğun ortadan kaldırılması, açlığın sona erdirilmesi, eşitsizliğin azaltılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve diğerleri.

- Her ikisinin de temel ilkesi sürdürülebilirliktir.

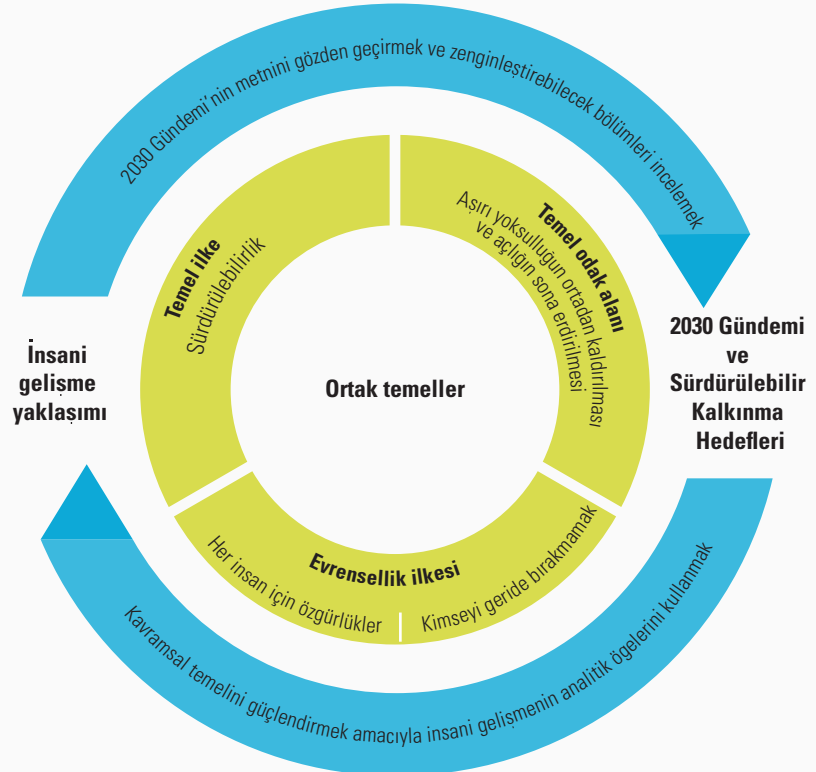
İnsani gelişme yaklaşımı, 2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasındaki bağlar, üç bakımdan birbirini pekiştiriyor. Birincisi, 2030 Gündemi, insani gelişme yaklaşımının hangi analitik parçalarının kendi kavramsal temelini güçlendirebileceğini görebilir. Benzer şekilde, insani gelişme yaklaşımı da 2030 Gündemi'nin metnini gözden geçirebilir ve onu zenginleştirecek bölümleri inceleyebilir.

İkincisi, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi göstergeleri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine doğru ilerlemeyi değerlendirirken insani gelişme göstergelerini kullanabilir. Benzer şekilde, insani gelişme yaklaşımı, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi göstergelerini ek göstergeler ile destekleyebilir.

Üçüncüsü, İnsani Gelişme Raporları, 2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri için çok güçlü savunuculuk aracı olabilir. Ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri de, gelecek yıllarda insani gelişme yaklaşımı ve İnsani Gelişme

ŞEKİL 2

İnsani gelişme yaklaşımı ile 2030 Gündemi arasındaki analitik bağlar

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi.

Raporları için daha fazla görünürlük sağlayacak iyi bir platform olabilir.

Yine de, temel yoksunluklar çeşitli insan gruplarında kol geziyor

Dünyada her dokuz insandan biri aç; her üç insandan biri de yetersiz besleniyor.⁷ Her yıl yaklaşık 15 milyon kız çocuğu, ya da her iki saniyede bir kız çocuğu, 18 yaşından önce evleniyor.⁸ Dünya genelinde her gün 18.000 kişi hava kirliliği nedeniyle ölüyor;⁹ yılda 2 milyon kişiye HIV bulaşıyor.¹⁰ Her dakikada ortalama 24 kişi yerinden-yurdundan ediliyor.¹¹

Böylesi temel yoksunluklar, çeşitli gruplarda oldukça yaygın. Kadınlar ve kız çocukları, etnik azınlıklar, yerli halklar, engelliler, göçmenler gibi grupların hepsi, insani gelişmenin temel boyutlarında yoksunluk çekiyor.

Tüm bölgelerde kadınların yaşam beklentisi erkeklerden uzun, ve çoğu bölgede ise kız çocuklarının beklenen öğrenim süresi erkek çocuklarına benzer. Öte yandan, tüm bölgelerde kadınlar hep ortalama olarak erkeklerden daha düşük İnsani Gelişme Endeksi (İGE) değerine sahip. En büyük fark Güney Asya'da; kadın İGE değeri, erkek İGE değerine göre %20 daha düşük.

Nepal örneğinde olduğu gibi, grup temelli dezavantajlar da mevcut. Brahmanlar ve Çetiriler en yüksek İGE değerine (0,538) sahip, ardından Canacatiler (0,482), Dalitler (0,434) ve Müslümanlar (0,422) geliyor. En büyük eşitsizlikler ise eğitim alanında yer alıyor; bunun yetkinlikler üzerinde belirgin ve uzun süreli etkileri var.¹²

Çeşitli gruplar arasında temel insani gelişme farkları sıklıkla, ayrımcılık yüzünden kalıcı nitelik taşıyor. Özellikle kadınlar, fırsatlar bakımından ayrımcılığa uğruyor ve dezavantajlı sonuçlarla karşılaşılıyor (Şekil 3). Birçok toplumda kadınlar, arazi ve mülkiyet hakkı gibi üretim varlıkları bakımından ayrımcılığa uğruyor. Sonuç olarak, gelişmekte olan ülkelerde arazi sahiplerinin yalnız %10 ila 20 kadardır.¹³

Etnik azınlıklar ve diğer gruplar da sıklıkla eğitim, istihdam, idari ve siyasi makamlardan dışlanıyor, bu da yoksulluğa, insan ticareti dahil suçlar karşısında daha yüksek korunmasızlığa yol açıyor. 2012 yılında Vietnam'da etnik azınlıkların %51'i çok boyutlu yoksulluk içindeydi; öte yandan, etnik çoğunluğu teşkil eden Kinh veya Hoa halklarının yalnız %17'si aynı durumdaydı.¹⁴

Ayrıca, 70 ülkede kendilerini yerli halk olarak tanımlayan 370 milyonu aşkın insan da hukuk düzeninde, kendi dillerinde eğitime erişimde ve arazi, su, orman ve fikri mülkiyet haklarına erişimde ayrımcılık ve dışlanma yaşıyor.¹⁵

Çeşitli biçimde engelli olan, tahminen bir milyarı aşkın insan da çoğu toplumda en ötekileştirilmişler arasında yer alıyor. Damgalama, ayrımcılık, erişimsiz fiziksel ve sanal ortamlar ile karşı karşıya yaşıyorlar.¹⁶

Günümüzde 244 milyon kişi kendi ülkelerinin dışında yaşıyor.¹⁷ Birçoğu, geçim imkanlarını iyileştirmek ve ülkelerine para gönderebilmek umudu taşıyan ekonomik mültecilerdir. Ancak birçok göçmen, özellikle dünya genelinde zorla yerinden edilmiş 65 milyon insan, aşırı zorlu koşullarla karşı karşıya: İş, gelir, acil insani yardım dışında sağlık ve sosyal hizmetlere erişimden yoksun yaşıyor. Sıklıkla da, ev sahibi ülkede taciz, düşmanlık ve şiddetle karşılaşılıyor.

İnsani yoksunluklar aynı zamanda dinamik nitelik taşıyor. Düşük insani gelişme eşliğini aşmak, insanların mevcut ve gelecekteki tehditlerden korunmasını sağlamıyor. İnsanlar daha öncesine göre daha fazla seçeneğe sahip olsa dahi, bu seçeneklerin güvenliğine karşı tehditler olabiliyor.

Salgın hastalıklar, şiddet, iklim değişikliği ve doğal afetler, yoksulluktan kurtulmuş olanların ilerlemesini çok çabuk sekteye uğratabilir. Bunlar ayrıca yeni yoksunluklar da üretebilir. Dünyada milyonlarca insan iklimle ilintili doğal afetler, kuraklık ve beraberinde gelen gıda güvensizliklerine açık hale geliyor ve niteliği bozulmuş araziden geçimini sağlamaya çalışıyor.

Bugünkü neslin yoksunlukları bir sonrakine aktarılabilir. Anne-babaların eğitim, sağlık ve geliri, çocuklarının sahip olabileceği fırsatları büyük ölçüde etkiliyor.

Evrensel insani gelişmenin önünde büyük engeller duruyor

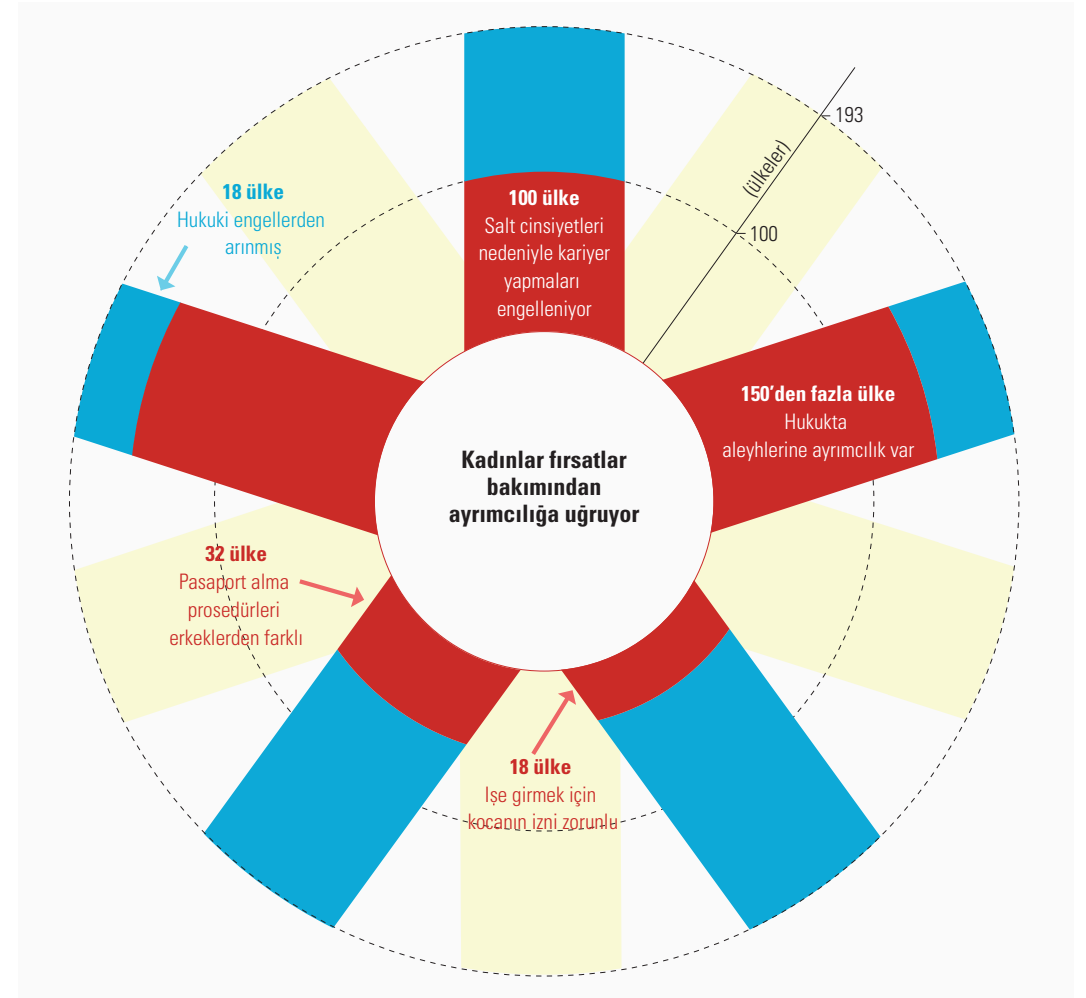
Yoksunluğu devam eden insan grupları aynı zamanda coğrafi, siyasi, sosyal ve ekonomik olarak ulaşılması en zor olan gruplar olabilirler. Engelleri aşmak için, daha fazla mali kaynak ve kalkınma yardımı, teknolojide kazanımların sürdürülmesi ve izleme ve değerlendirme için daha iyi veriler gerekmektedir.

Ancak bazı engeller; düpedüz şiddet, ayrımcı kanunlar, dışlayıcı sosyal normlar, siyasi katılımı dengesizlik ve fırsatların eşitsiz dağılımı gibi sosyal ve siyasi kimliklere ve ilişkilere derin biçimde

İnsani yoksunluklar aynı zamanda dinamik nitelik taşıyor. Düşük insani gelişme eşliğini aşmak, insanların mevcut ve gelecekteki tehditlerden korunmasını sağlamıyor.

ŞEKİL 3

Kadınlar fırsatlar bakımından ayrımcılığa uğruyor

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi..

Evrensel insani gelişmenin uygulamada gerçekleştirilmesi mümkündür; ancak öncelik, temel engelleri ve her türlü dışlamayı aşmak gerekiyor

gömülü durumdadır. Bunların aşılması için empati, hoşgörü, küresel adalet ve sürdürülebilirliğe yönelik ahlaki taahhütleri bireysel ve toplu seçimlerin merkezine almak gerekecektir. İnsanlar kendilerini, rakip gruplar ve çıkarlara bölünmüş bir dünyadan ziyade birbiriyle uyumlu küresel bir bütünün parçası olarak görmelidirler.

Evrensel insani gelişme yönünde ilerleyebilmek için, grupların nasıl ötekileştirildiğine ilişkin itici güçler ve dinamiklerin farkında olmak ve anlamak gerekir; ki bunlar kaçınılmaz olarak ülkeler ve bölgeler arasında farklılık gösterir. Evrensel insani gelişmenin uygulamada gerçekleştirilmesi mümkündür; ancak önce, temel engelleri ve her türlü dışlamayı aşmak gerekiyor (Şekil 4).

İster kasıtlı isterse kasıtsız olsun, dışlamanın sonuçları aynı olabilir; bazı insanlar diğerlerine

göre daha yoksun kalır, ve insanların hepsi kendi tam potansiyelini gerçekleştirmek için eşit fırsatlara sahip olmaz. Grup eşitsizlikleri, sosyal olarak oluşturulmuş ve sürdürülen bölünmeleri yansıtır çünkü bunlar, değerli sonuçlara ve kıt kaynaklara eşitsiz erişimin temelini teşkil eder. Dışlamanın boyutları ve mekanizması da dinamik nitelik taşır; keza grupların dışlama esası olarak kullandıkları özellikler de dinamiktir.

Hukuki ve siyasi kurumlar, grup bölünmelerini sürdürmek üzere kullanılabilir ve suiistimal edilebilir. Buna ilişkin uç bir örnek, aynı cinsiyetten bireylerin cinsel eylemlerinin yasa dışı olduğu 73 ülke ve 5 bölgede lezbiyen, eşcinsel, biseksüel, transseksüel ve interseks bireylerin haklarına ilişkindir.¹⁸ Diğer vakalarda da kanunlar ayrımcılık yapıyor,

ŞEKİL 4

Evrenselliğin önündeki engeller

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi

belirli grupların hizmetlere veya fırsatlara erişimini engelliyor.

Bazı sosyal normlar toplum içinde uyumlu birliktelik için yararlı olabilirken, diğer bazıları ise ayrımcı, önyargılı ve dışlayıcı olabiliyor. Birçok ülkede sosyal normlar, ücretsiz aile işçiliğinin dörtte üçünü teşkil eden kadınlar ve kız çocuklarının seçeneği ve fırsatlarını azaltıyor.¹⁹ Kadınların kafe veya lokantalarda müşteri olarak bulunması caydırabilmekte ve bazı vakalarda ise, kadınların yanında erkek olmadan kamusal alanda seyahat etmesi yasaklanmaktadır.²⁰

Belki de dışlamanın en doğrudan mekanizması şiddettir. Şiddetin saikleri arasında siyasi gücü pekiştirmek, elitlerin esenliğini güvence altına almak, kaynak dağılımını kontrol etmek, toprak ve kaynakları ele geçirmek, tek kimliğin ve değerler kümesinin üstünlüğüne dayalı politiklardan yana durmak vardır.

Dünyada varlık dağılımının en tepesindeki %1'lik kesim, dünyadaki servetin %46'sına sahiptir.²¹ Gelir eşitsizliği, esenliğin diğer boyutlarındaki eşitsizlikleri de etkilerken; bunun tersi de doğrudur. Bugünkü

eşitsizlikler kapsamında, dışlanmış gruplar, kurumların dönüştürülmesini başlatmak için zayıf konumdadır. Eylemlilik ve söz hakkına sahip değildirlir ve geleneksel yollarla politika ve yaşamayı etkilemek için çok az siyasi kaldıraca sahiptirler.

Küresel eylem ve işbirliğinin zorunlu olduğu bir zamanda, özkimlikler daralmaktadır. Kimliğe bağlı sosyal ve siyasi hareketler, ister milliyetçi isterse etno-politik olsun, gittikçe güçlenmektedir. Brexit (Britanya'nın Avrupa Birliği'nden ayrılması), bireylerin değişen bir dünyada kendilerini yabancılaşmış hissettiklerinde milliyetçiliğe dönüşlerinin en son örneğidir.

Başkalarına karşı hoşgörüsüzlüğün her biçimi; hukuki, sosyal veya zorlayıcı olsun, insani gelişmeye ve evrensellik ilkesine aykırıdır

Gelir eşitsizliği, esenliğin diğer boyutlarındaki eşitsizlikleri de etkilemekte; bunun tersi de doğrudur.

Herkes için insani gelişme, bazı analitik konulara yeniden odaklanılmasını gerektiriyor

İnsani gelişme, kim olduğumuzu ve ne yaptığımızı belirleyen seçimlerin genişletilmesini içerir. Bu seçimlerin, yani içinden seçim yapacağımız geniş bir seçenekler yelpazesinin altında birtakım faktörler yatar: Yetkinliklerimiz; sosyal ve bilişsel kısıtlar, değerlerimizi ve seçimlerimiz şekillendiren etkiler ve sosyal normlar; kendi güçlenmemiz ve seçeneklerimiz ve fırsatlarımızı şekillendirmede bireysel olarak ve grupların bir parçası olarak kullandığımız eylemlilik; ve birbirine rakip talepleri adil ve insan potansiyelini gerçekleştirmeye elverişli biçimde çözmek için mevcut mekanizmalar.

İnsani gelişme yaklaşımı, bu fikirlerin oluşturulması için sistematik yöntem sağlar. Farklı bağlamlarda bireylerin ve grupların aleyhine sonuçlar doğurabilecek şekilde faktörler arasındaki etkileşimin ortaya çıkarılmasında özellikle işe yarayabilir.

İnsan hakları, insani gelişmenin temelidir. İnsan hakları, insani gelişmenin analizinde faydalı bir perspektif sağlar. Sorumlu kişiler insani gelişmeyi destekler ve ilerletir, sosyal sistem insani gelişmeyi başaramadığında bunun hesabını verirler. Bu perspektifler yalnız asgari insani gelişme taleplerinin ötesine geçmekle kalmaz, aynı zamanda çözüm arama için güçlü birer araç olabilir.

İnsan güvenliği kavramı, insani gelişme ve insan güvenliği yaklaşımlarında ortak eylem için tehditler, riskler ve krizlerin çok iyi anlaşılması gerektiğini vurgular. Buradaki zorluk, küresel tehditlere şok etkisiyle verilen tepkiler ile önleme kültürünün geliştirilmesi arasında denge kurmaktır.

Eylemlilik özgürlüğü ve esenlik özgürlüğünün bir parçası olarak söz hakkı ve özerklik, insani gelişmenin ayrılmaz parçasıdır. Değerlendirme yapabilme, kamu tartışmalarına katılabilmek, kendi yaşam ve çevresini şekillendiren bireyler olabilme yeteneği, herkes için insani gelişmenin temelidir. İnsani gelişme yaklaşımının birincil odağı bugüne kadar çoğunlukla esenlik özgürlüğü üzerine olagelmıştır. Ancak, esenlik gerçekleştirildikçe, eylemlilik özgürlüğünün vurgulanması daha da önem kazanmıştır.

İnsani gelişme yalnız birey özgürlüklerinin değil aynı zamanda gruplar veya toplulukların özgürlüklerinin de geliştirilmesi sorunudur. En ötekileştirilmiş ve en yoksun insanlar için toplu eylemlilik, bireysel eylemlilikten çok daha güçlü olabilir. Bir bireyin tek başına bir şeyleri başarması pek olası değildir, güç ancak toplu eylem ile ulaşılabilir.

Kimlik, eylemlilik ve özerkliği etkiler. İnsanlar kendi kimliklerini seçme özgürlüğüne sahiptir; bu özgürlük tanınması, değer verilmesi ve savunulması gereken önemli bir özgürlüktür. Bireyler değer verdikleri farklı kimlikler arasından seçim yapma seçeneklerine sahiptirler. Bu seçeneklerin tanınması ve saygı duyulması, çok etnik gruplu ve çok kültürlü toplumlarda barış içinde bir arada yaşamanın ön koşullarıdır.

Kimliğe ilişkin üç konunun, evrensel insani gelişme açısından önemli etkisi vardır. Birincisi, ötekileştirilmiş insanlar arasında, çoklu kimlikler için alan daha dardır; ve bu insanlar değer verdikleri kimliği seçme özgürlüğüne sahip olmayabilirler. İkincisi, reddedilemez tek bir kimlik üzerinde ısrarcı olmak ve kimlikleri seçme gerekçesi ve seçiminin reddi, aşırılık ve şiddete yol açabilir ve dolayısıyla insani gelişmeyi tehdit edebilir. Üçüncüsü, kimlik grupları kısıtlı ekonomik ve siyasi kaynaklar ve güç için rekabet eder; yoksun ve ötekileştirilmiş insanlar kaybeder. Çoğu durumda toplumun değerleri ve normları en dezavantajlıların aleyhine işler; tercihler çoğunlukla ayrıcalık ve alt konuma iten sosyal gelenekler tarafından oluşturulur. Ancak değişen değer ve normlar, dezavantajlı insanların aleyhine olan durumu dönüştürebilir.

Özgürlükler karşılıklı bağımlıdır ve bu karşılıklı bağımlılık pekiştirici olabilir. Örneğin, işyerini yeşilleştirme özgürlüğünü kullanan bir işçi, iş arkadaşlarının temiz hava soluma özgürlüğüne katkıda bulunabilir. Ancak, bir kişinin özgürlüğü diğerlerinin özgürlüklerine de dokunabilir. Varlıklı bir kişinin çok katlı ev yapma özgürlüğü vardır, ancak bu, yoksul komşusunu güneş ışığı ve havadar ortamdan yoksun bırakabilir.

Başkalarının özgürlüğünü kısıtlamak, kişinin kendi özgürlüğünü kullanırken arzu ettiği sonuç olmayabilir, ancak başkalarının özgürlüklerini kısıtlayan eylemlerin bazıları kasıtlı olabilir. Varlıklı ve güçlü gruplar, diğerlerinin özgürlüklerini kısıtlamaya çalışabilirler.

Bu durum birçok ekonomide, hukuk sisteminin yapılandırılış ve kurumların işleyiş biçiminde, politika seçeneklerinin zengin yanlısı olması şeklinde görülür. Tüm toplumlar gelişirken ve daha adil bir topluma doğru yol alırken, ödünleşimlerde bulunmak ve gerekçeli tartışmaları müteakip, sorunların çözümünde uygulanacak ilkeleri dinamik biçimde belirlemek zorundadır.

Sürdürülebilir kalkınma, sosyal adalet sorunudur. Nesiller arası eşitliğe, diğer bir deyişle gelecekteki nesillerin ve bugünkü neslin özgürlüklerine

Eylemlilik özgürlüğü ve esenlik özgürlüğünün bir parçası olarak söz hakkı ve özerklik, insani gelişmenin ayrılmaz parçasıdır.

ilişkindir. Dolayısıyla, insani gelişme yaklaşımı, sürdürülebilirliği hem nesil içinde hem de nesiller arasında paylaşım eşitliği sorunu olarak görür.

Belirli değerlendirme perspektifleri herkese ulaşılmasını sağlayabilir

Kalkınma uygulamacıları ilke olarak şu hususta mutabık: İnsani gelişmedeki ilerlemeden herkesin yararlanmasını sağlamak için bölge, cinsiyet, kır-kent konumu, sosyo-ekonomik durum, ırk ve etnik köken gibi özelliklere göre ayrıştırılmış veriler gerekiyor. Ancak, bu türden verilerin mevcudiyetini sağlama konusunda pek açık değil. Belirli boyutlarda eşitsizlikleri ortaya çıkarmak için hangi çizgiler boyunca ayrıştırmaya gerek duyulduğunu belirlemek, toplumdaki dışlama ve ötekileştirme süreçleri bir dereceye kadar anlaşılmadıkça, zor olabilir. Ayrıca, siyasi, sosyal ve kültürel duyarlılıklar da dışlama ve yoksunlukları artırabilir.

Verilerin cinsiyete göre ayrıştırılması, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesi bakımından kritik önem taşır. İşte bu nedenledir ki, 2030 Gündemi, özellikle de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınlar ve kız çocuklarının güçlenmesine ilişkin 5 numaralı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi, cinsiyete göre ayrıştırılmış verileri kolaylaştıran alt hedeflere odaklanmaktadır.

Eylemlilik özgürlüğü her ne kadar insani gelişmenin ayrılmaz parçası olsa da, insani gelişme yaklaşımı geleneksel olarak eylemlilikten ziyade esenliğe odaklanmıştır. Salt İGE'ye bakmak yeterlidir. Ancak doğası itibarıyla, eylemliliğin ölçülmesi, esenlikten daha zordur.

Esenlik özgürlüğü ile eylemlilik özgürlüğü arasındaki ilişki genellikle pozitifdir. Bu da, insani gelişmenin iki yönünün, mükemmel korelasyon içinde olmasalar bile, birbirlerini tamamlayıcı oldukları fikrini destekler. Diğer bir deyişle, toplumlar, eylemliliği (söz hakkı ve özerklik) başarmadan yetkinlikler veya esenlikte yüksek ortalamalara ulaşmış olabilirler.

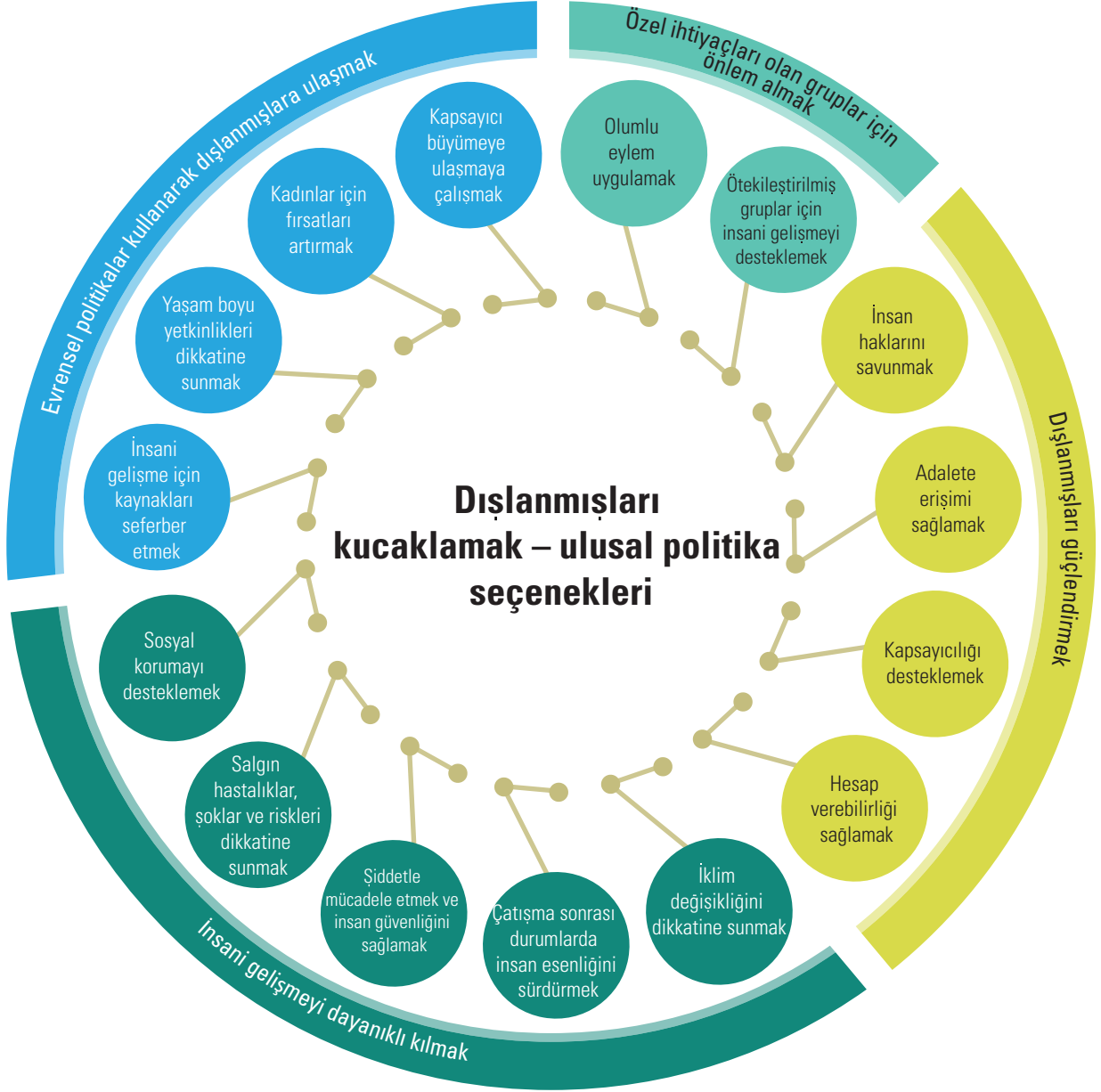
Toplumsal İlerleme Endeksi,²² Dünya Mutluluk Endeksi²³ ve Daha İyi Yaşam Endeksi²⁴ gibi insan esenliğine ilişkin diğer ölçümler, esenliğin herkese ulaşip ulaşmadığını değerlendirmede yararlı olabilir. Bazı ülkeler, esenlik veya mutluluğun öznel ölçümlerini de desteklemektedir, örnek olarak Butan'daki Gayri Safi Milli Mutluluk Endeksi²⁵ verilebilir.

Herkes için insani gelişme aynı zamanda, gerçek zamanlı veriler ve gösterge panoları gibi yenilikçi perspektiflerden veri toplamayı ve sunmayı içermektedir. Renk kodlu tablolar halinde gösterge panosu yaklaşımı, çeşitli gelişme göstergelerindeki düzeyi ve ilerlemeyi gösterebilir. Dolayısıyla, insan esenliğini ölçmede etkili olabilir. Ayrıca, yeni teknolojiler kullanılarak bilgi üretme ve yaymaya daha fazla sayıda insanın katılmasını sağlayan kapsayıcı bir süreçtir.

BM Genel Sekreteri Üst Düzey Küresel Sürdürülebilirlik Paneli 2013 yılında, vatandaşlara sunulan bilgi ve istatistiklerin kalitesini artırmaya yönelik yeni bir uluslararası girişimi içeren bir sürdürülebilir kalkınma için Veri Devrimi çağrısı yaptı.²⁶ Büyük Veri Girişimi, çeşitli kuruluşların yeni teknolojiler kullanarak topladıkları ve geleneksel veri ve istatistiklere yeni perspektifler getirebilecek, yapılandırılmış, büyük bir veri hacmini tanımlamaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma, sosyal adalet sorunudur.

Dışlanmışları kucaklayacak ulusal politikalar - dört kollu strateji

Temel politika seçenekleri

Dört kollu ulusal politika yaklaşımı, insani gelişmenin herkese ulaşmasını sağlayabilir (Şekil 5). Birincisi, dışlanmışlara ulaşmak için evrensel politikalar gerekiyor; ancak politikalarda evrenselliğin uygulanması oldukça zorludur. Örneğin bir ülke, evrensel sağlık hizmetini benimseyebilir ancak zor coğrafyası, tüm yerleşim birimleri için erişilebilir sağlık merkezleri kurmasını engelleyebilir. Dolayısıyla, evrensel insani gelişme politikalarının dışlanmışlara ulaşacak biçimde yeniden yönlendirilmesi gerekiyor.

İkincisi, yeni odaklanma evrensel politikalar üzerinde olsa dahi, bazı grupların karşılanamayan özel gereksinimleri var. Onların durumu, özel önlem ve özen istemektedir. Örneğin, engelliler için hareketlilik, katılım ve iş fırsatları sağlayan önlemlere gerek duyulmaktadır.

Evrensel politikalar kullanarak dışlanmışlara ulaşmak

Evrensel politikaların uygun biçimde yeniden yönlendirilmesi, dışlanmışlar arasında insani gelişme uçurumunu azaltabilir. Bunun gerçekleşmesi için vazgeçilmez önemdeki öğeler; kapsayıcı büyümeyi hedeflemek, kadınlar için fırsatları artırmak, yaşam boyu yetkinlikleri desteklemek ve insani gelişme için kaynakları seferber etmektir.

Kapsayıcı büyümeyi hedeflemek

İnsani gelişmenin herkese ulaşması için, büyüme kapsayıcı olmak zorundadır ve birbirini destekleyen dört ana sütun üzerine kurulu olmalıdır: İstihdamı öne alan büyüme stratejisi oluşturmak, finansal kapsayıcılığı artırmak, insani gelişme önceliklerine yatırım yapmak ve yüksek etkili çok boyutlu müdahaleler yapmak (kazan-kazan stratejileri).

İstihdamı öne alan büyüme stratejisi, istihdam merkezli kalkınmanın önündeki engelleri ortadan kaldırmak, kayıtdışı çalışmayı ortadan kaldırmaya elverişli düzenleyici çerçeveyi tasarlamak ve uygulamaya koymak, büyük ile küçük-orta ölçekli işletmeler arasındaki bağları güçlendirmek, başta kırsal alanlar üzere yoksul insanların yaşadığı ve çalıştığı sektörlere odaklanmak, kamu harcamalarında sermaye ve emek dağılımını iş imkanları yaratacak biçimde düzeltmek gibi önlemlere odaklanılır.

Yoksulların finansal olarak kapsanmasını bazı önlemler artırabilir; örneğin bankacılık hizmetlerini

Üçüncüsü, insani gelişmenin başarılması, insani gelişmenin sürdürülebilir olduğu anlamına gelmez. İnsani gelişmede ilerleme, şoklar ve korunmasızlıklar nedeniyle yavaşlayabilir, hatta tersine dahi dönebilir; bu da insani gelişmede sadece temel gerekleri başarmış olan veya henüz bunları dahi başaramamış insanlar için önemli sonuçlar doğurur. Dolayısıyla insani gelişmenin dayanıklı olması zorunludur.

Dördüncüsü, dışlanmışların güçlenmesi gerekir, böylece eğer politikalar ve ilgili aktörler gerekeni sağlamazsa, bu insanlar seslerini yükseltebilmeli, haklarını talep edebilmeli ve durumu düzeltme yollarını arayabilmelidir.

Küreselleşmiş dünyamızda, evrensel insani gelişmeye yönelik ulusal politikalar, adil olan ve insani gelişmeyi zenginleştiren bir küresel sistem tarafından tamamlanmalı ve desteklenmelidir.

dezavantajlı ve ötekileştirilmiş gruplara ulaşacak biçimde genişletmek, finansal kapsayıcılığı destekleyecek biçimde basit prosedürler kullanmak ve modern teknolojiden yararlanmak gibi. Örneğin, Sahraaltı Afrika'da yetişkinlerin %12'si mobil banka hesabına sahiptir, dünya genelinde ise bu oran %2'dir.²⁷

İnsani gelişme önceliklerine odaklanan yatırımlar, dezavantajlı ve ötekileştirilmiş gruplara, düşük maliyetli ancak yüksek kaliteli hizmet ve altyapı sağlayabilir.

Yoksul insanların hizmetlere etkili erişimi için, maliyetin uygun ve kültürel uygulamaların ise uyum sağlayabilir olması gerekir. Nikaragua'da, bisikletle taşınabilen düşük maliyetli ultrason makineleri ile hamile kadınların sağlık durumu izleniyor.²⁸ Kırsal alanlardaki anne-çocuk sağlığı merkezlerinde yalnızca erkek doktorların bulunması, kadınlar ve kız çocuklarını bu merkezlere gitmekten caydırabilmektedir.

Bazı öncelikli insani gelişme yatırımlarının güçlü ve birden çok etkisi vardır. Okulda yemek hizmeti programlarını ele alacak olursak, birden fazla yarar sağladığı görülür: Ailelerin çocuklarını eğitmesine yardım etmek ve kriz zamanlarında çocukların gıda güvenliğini sağlamak suretiyle sosyal koruma; yoksul ülkelerde okulda verilen yemek yegane düzenli ve besleyici gıda olduğundan çocuklara beslenme; çocukları okula gönderme ve devam etmesini sağlamaya dönük güçlü bir

İnsani gelişmenin herkese ulaşması için, büyüme kapsayıcı olmak zorundadır.

teşviktir. Botswana, Yeşil Burun, Fildişi Sahili, Gana, Kenya, Mali, Namibya, Nijerya ve Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki vakalarda kanıtlar, bu yararlarla tanıklık ediyor.²⁹

Başta yollar ve elektrik olmak üzere kırsal altyapı da diğer bir alandır. Kırsal alanda yol inşa edilmesi ulaşım maliyetlerini düşürür, kırsaldaki çiftçileri piyasalara bağlar, işçilerin serbest dolaşımını sağlar, örneğin okullar ve sağlık kliniklerine erişimi destekler. Guatemala ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nde kırsal yerleşimlere elektrik bağlanması, ötekileştirilmiş gruplar arasında istihdamın artmasına katkıda bulunmuştur.³⁰

Varlıkların yeniden dağıtılması da dışlanmışları büyüme sürecine dahil edebilir. İnsan sermayesi bir varlıktır ve eğitim düzeyindeki farklar yoksul insanların yüksek verimli büyüme sürecinin bir parçası olmasını önlemektedir. Başta yükseköğrenim olmak üzere eğitimin demokratikleştirilmesi yoksul insanlara daha fazla yarar sağlayacaktır.

Benzer şekilde, işleri yerelde yapmanın çok sayıda kalkınma etkisi olabilir. Yerel kalkınma planlarını yapma ve uygulama bakımından yerel yönetimlere özerklik tanınması, planların yerel toplumların arzularını yansıtmasına imkan tanır. Mali yerelleşme de yerel yönetimlere kendi gelirlerini elde etme yetkisi verir ve merkezi hükümetten verilecek hibelere daha az bağımlı olmalarını sağlar. Ancak, yerel yaklaşımın dışlanmışlar için insani gelişmeyi sağlaması isteniyorsa, halkın katılımı ve daha yüksek yerel idari kapasite gerekecektir.

Kadınlar için fırsatları artırmak

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesi, insani gelişmenin temel boyutlarıdır. İnsanlığın yarısı insani gelişmedeki ilerlemeden yararlanamıyorsa, bu gelişme evrensel değildir.

Kadınlar ve kız çocuklarına yatırım yapmanın çok boyutlu yararları vardır; örneğin, gelişmekte olan ülkelerdeki tüm kız çocukları ortaöğrenimi bitirmiş olursa, beş yaş altı ölüm oranı yarı yarıya düşer.³¹ Ayrıca, gelecekte yüksek düzeyli işler için talebin çok yüksek olacağı, özellikle bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarında kadınların yükseköğrenime devam etmek için desteğe ihtiyacı var.

Kadınlar aynı zamanda, ev dışında ücretli iş ile evdeki ücretsiz bakım işlerini bir arada yürütmek ve bunun yanı sıra üretim ve üreme rollerini de dengelemek zorunluluğu altında yaşamaktadırlar. Esnek çalışma düzenlemeleri ve kreşler, okul sonrası programlar, yaşlı bakımevleri ve uzun süreli bakım

tesisleri gibi daha geniş bakım seçeneklerinin bulunması, kadınların seçeneklerini artırabilir.

Kadın girişimciliğini teşvik etme önlemleri arasında, özellikle kırsalda kritik bir varlık olan araziye kadınların sahip olmasının önündeki engelleri kaldıran yasal çerçeve oluşturmak da vardır. Dolayısıyla arazi politikaları, mevzuatı ve idaresinin kadınlara imkan tanıyacak şekilde değiştirilmesi ve yeni kural- ların kanun gücüyle uygulanması gerekiyor.

Cam tavan, birçok yerinden çatlamış olsa da, henüz tamamen çökmüş olmaktan çok uzaktır. Seçim ve işe alımda cinsiyet gerekleri ve işte muhafaza etmeye yönelik teşvik mekanizmaları, kadınların kamu ve özel sektördeki temsilini artırabilir. Üst düzey pozisyonlara terfi kriterleri kadınlar ve erkekler için aynı olmalı; eşit iş için eşit ücrete dayanmalıdır. Başarılı üst düzey kadın yöneticileri rol modeli olarak kullanmak suretiyle mentörlük, koçluk ve sponsorluk sağlanması, işyerinde kadının güçlenmesini sağlayabilir.

Yaşam boyu yetkinlikleri desteklemek

İnsani gelişmenin dışlananlara ulaşmasını sağlamak için, yetkinliklerin artırılmasına yaşam boyu perspektifinden bakılmalıdır çünkü insanlar yaşamlarının çeşitli dönemlerinde farklı türden korunmasızlıklarla karşı karşıya kalmaktadır.

Tüm çocukların, işgücüne katılan gençlere açık olan fırsatlarla eşleşen becerileri edinebilmesi halinde, insani gelişmenin sürdürülebilir olması daha olasıdır. Her yerdeki her çocuğun, okul öncesi eğitim dahil eğitim döngüsünü eksiksiz tamamlamasını sağlamak için neler yapılması gerektiği konusuna, doğru ve haklı olarak, çok önem verilmektedir. Dünya Bankası'nın bulgularına göre, okul öncesi eğitime harcanan her 1 ABD Dolarının kamuya getirisi, daha sağlıklı ve daha üretken işgücü biçiminde 6 ila 17 ABD Doları arasında oluyor.³² Gana artık eğitim sistemine iki yıl süreli okul öncesi eğitimi dahil etmiş durumdadır. Çin ise tüm çocuklar için okul öncesi eğitim sağlamayı planlamaktadır.³³

Genç insanların güçlenmesi için, hem siyasi hem de ekonomik cephede önlemler almak gerekmektedir. Siyasi cephede, en az 30 ülkede ulusal çapta veya şehirler, köyler veya okullar düzeyinde, bir tür gençlik meclisi bulunmalıdır.³⁴ Böylelikle, hükümet destekli danışma rolleri, gençlik meclisleri ve yuvarlak masa toplantıları gibi çeşitli katılım biçimlerinde gençlerin görüşleri, politika belirleme süreçlerine entegre edilmektedir.

İnsanlığın yarısı insani gelişmedeki ilerlemeden yararlanamıyorsa, bu gelişme evrensel değildir.

ŞEKİL 6

21. Yüzyılda Beceriler

Düşünme biçimleri	Çalışma araçları	Çalışma biçimleri	Dünyada yaşama becerileri
Yaratıcılık Eleştirel düşünme Problem çözme Karar verme Öğrenme	Bilgi ve iletişim teknolojileri Bilgi okuryazarlığı	İletişim İşbirliği	Vatandaşlık Yaşam ve kariyer Kişisel ve sosyal sorumluluk

Kaynak: İnsani Gelişme Raporu Ofisi.

Ekonomik cephede ise, gençler için yeni fırsatlar yaratılması ve bu fırsatlardan yararlanabilmeleri için gerekli becerilerin gençlere kazandırılması gerekmektedir. Bugünün ekonomisinde önemli olan becerilerin üçte birinden fazlası 2020 yılına kadar değişmiş olacak.³⁵ XXI. Yüzyılın becerilerini edinmek, dört C'nin (eleştirel düşünme, işbirliği, yaratıcılık ve iletişim kelimelerinin İngilizce baş harfleri) yaşam boyu öğrenilmesinin bir parçası olmak zorundadır (Şekil 6).

Yaşlılar ve bakıma muhtaç olanlar için temel önlemler arasında yaşlı bakımı sağlamada kamu-özel birleşimi oluşturmak, temel primsiz sosyal güvenlik yoluyla (Brezilya'da olduğu gibi)³⁶ yaşlılar için sosyal korumayı güçlendirmek ve yaşlıların katkıda bulunabilecekleri çocuklara öğretim, bakım işleri ve gönüllü çalışma gibi yerlerde çalışmalarını için fırsatla bulunmaktadır.

İnsani gelişme için kaynakları seferber etmek

İnsani gelişme öncelikleri için kaynakları seferber etme seçenekleri, mali alan yaratmaktan iklim finansmanını kullanmaya, yoksullara faydası olmayan sübvansiyonları kesmekten kaynakları daha etkin kullanmaya uzanan bir yelpazede yer alıyor.

Mali alanın dört ana sütunu var: Resmi kalkınma yardımları, yurtiçi gelir, açık finansmanı (yurtiçi ve dış borçlanma yoluyla) ve harcama öncelikleri ve etkinliğinde farklılaşma. Mali alanı genişletmek veya yeniden inşa etmek için hangi ana

sütununkullanılacağına ilişkin seçim esas olarak ülkenin özelliklerine bağlıdır. Örneğin 2009 yılında Gana, hükümet bütçesinden sağlığa ayrılan payı sabit tutarken, sağlık bütçesini artırmak için gelir tahsilatını iyileştirmeyi düşündü.³⁷

Yurtdışından gelen işçi gelirlerini konsolide etmek ve düzene sokmak, bu paraları insani gelişme öncelikleri için finans kaynağı haline getirebilir. Yurt Dışı İşçi Gelirlerinin büyük olduğu Bangladeş, Ürdün ve Filipinler gibi ülkelerde işçi gelirleri bankaları kurulabilir. Ev sahibi ülkelerle istişare edilerek, kolay ve şeffaf yasal işçi gelirleri gönderme mekanizmaları oluşturulabilir.

Emisyonların düşük olduğu en az gelişmiş ülkelerde, iklim finansmanı, iklim dayanıklı geçim imkanlarını artırabilir, su ve sanitasyon sistemlerini iyileştirebilir ve gıda güvenliği sağlayabilir. Bu yatırımlar, dar anlamda iklim değişikliğine uyum programlarının ötesine geçmekte ve ekonomiler ve toplumların uzun vadede iklim değişikliğine dayanıklılığını artırmak suretiyle insani gelişmeyi gerçekleştirmeye daha çok odaklanmaktadır.

Fosil yakıtlara sağlanan sübvansiyonların sona erdirilmesi, insani gelişme için kaynakların serbest kalmasını sağlayabilir. Ve kaynak kullanımında etkinlik, ilave kaynak yaratma ile eşdeğerdir. Örneğin teletıp, hastaların yerinden bağımsız olarak, tıbbi tavsiye ve tedavi seçeneklerini hastalara sağlayabilir ve hizmet sunum maliyetini azaltır.

İnsani gelişme öncelikleri için kaynakları seferber etme seçenekleri, mali alan yaratmaktan iklim finansmanını kullanmaya, yoksullara faydası olmayan sübvansiyonları kesmekten kaynakları daha etkin kullanmaya uzanan bir yelpazede yer alıyor.

Özel gereksinimleri olan gruplar için önlemler almak

Etnik azınlıklar, yerli halklar ve engelliler dahil bazı sosyal gruplar sistematik olarak ayrımcılığa uğradığından ve dışlandığından, onların insani gelişmede hakkaniyetli sonuçlara kavuşması için özel önlemler gerekmektedir.

Olumlu eylem uygulamak

Olumlu eylem, tarihsel ve süregiden grup eşitsizlikleri ve grup ayrımcılıklarını gidermek bakımından önemli olagelmıştır. Olumlu eylem, yükseköğretimde etnik azınlıklar için kota olabileceği gibi, bankacılık sistemiyle destekli kredi almaları için kadın girişimcilere tercihli muamele yapılması da olabilir.

Olumlu eylem, parlamentolarda kadın temsiline fark yaratmıştır. 1995 yılında Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın Konferansında Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nu müteakip, bazı ülkeler kadın üyelik oranlarını artırmak için cinsiyet kotası getirmiş, seçimle gelinen görevler için kadınların aday olması ve kazanması amacıyla kadınlara güven ve teşvik sağlamıştır. Ulusal Meclisi'nde kadın millet vekili oranının %64 olduğu Ruanda çarpıcı bir örnektir.³⁸

Ötekileştirilmiş gruplar için insani gelişmeyi desteklemek

Kimlikler ve gereksinimlerde büyük çeşitlilik olmasına rağmen; etnik azınlıklar, yerli halklar, engelliler, HIV/AIDS'li insanlar, ve lezbiyen, eşcinsel, biseksüel, transseksüel ve interseks bireyler gibi ötekileştirilmiş gruplar sıklıkla ayrımcılık, sosyal damgalama ve zarar görme riski gibi benzer kısıtlarla karşı karşıya kalmaktadır. Ancak her grubun, insani gelişmedeki ilerlemeden yararlanması için karşılanması gereken özel gereksinimleri bulunmaktadır.

Etnik azınlıklar veya engelliler gibi bazı korunmasız gruplar için, ayrımcılık yasağı ve diğer haklar anayasada ve diğer kanunlarda güvence altına alınmıştır. Benzer şekilde, Kanada ve Yeni Zelanda örneğinde olduğu gibi, yerli halkları koruyan özel hükümler vardır.³⁹ Yine de, birçok durumda, uygulama için etkili mekanizmalar ve kanunlarda tam eşitlik mevcut değildir. Ulusal insan hakları komisyonları veya

özel gruplar için komisyonlar, denetim sağlayabilir ve bu grupların haklarının ihlal edilmemesini temin edebilir. Ve, lezbiyen, eşcinsel, biseksüel, transseksüel ve interseks bireylere ayrımcılık yapılması veya kötü muamele edilmesini aşmak için, onların insan haklarını savunabilen yasal çerçeveye ihtiyaçları vardır.

Dezavantajlı grupların yaşamlarını şekillendiren süreçlere katılımlarının sağlanması gerekiyor. Örneğin, parlamentolarda etnik azınlıklar için kota ayrılması ve yerli halkların temsil edilmesi, onların kaygılarının gündeme getirilmesine yardım edecek yöntemlerdir. Bazı yerli halkların, istişari organ niteliğinde kendi meclisleri veya konseyleri vardır. Ulusal yasama organında yerli halkların temsili bakımından en uzun geçmişe sahip ülke Yeni Zelanda'dır.⁴⁰

Engelliler için, kapsayıcılık ve barınma, bağımsız yaşama, iş bulma ve topluma katkıda bulunmaları için güçlenmeleri bakımından kritik önem taşımaktadır. Engellilerin beceri kazanması için özel meslek eğitimi girişimleri yapılmalıdır. Serbest meslek için finansman gibi üretim kaynaklarına erişimin artırılması ve mobil cihazlar üzerinden bilgi sağlanması, engellilerin serbest meslek icrasına yardım edebilir. Teknoloji dahil olmak üzere uygun altyapılar, engellilerin daha mobil olmasını sağlayabilir.

Göçmenler ve mülteciler, ev sahibi ülkelerde korunmasızdır ve göçün yeni doğası ve evrimini ele almak için ulusal düzeyde eylemlere gerek vardır. Ülkeler, başta göçmen nüfusunun büyük bölümünü ve esas mağdurları oluşturan kadınlar ve çocuklar olmak üzere, mültecileri koruyan kanunlar çıkarmalıdır. Geçiş ve varış ülkeleri, yerinden edilmişlere hizmet edecek, örneğin mültecilerin çocukları için okul gibi, temel kamu hizmetlerini sağlamalı; ve varış ülkeleri ise, mülteciler için geçici çalışma politikaları ve imkanları oluşturmalıdır.

Ötekileştirilmiş gruplar sıklıkla ayrımcılık gibi benzer kısıtlarla karşı karşıya kalmaktadır. Ancak her grubun, insani gelişmedeki ilerlemeden yararlanması için karşılanması gereken özel gereksinimleri bulunmaktadır.

İnsani gelişmeyi dayanıklı kılmak

İnsani gelişmenin ilerlemesi; küresel salgınlar, iklim değişikliği, doğal afetler, şiddet ve çatışma gibi şokların tehdidi altında kaldığında genellikle durmakta veya etkisini yitirmektedir. Bunun başlıca mağduru da korunmasız ve ötekileştirilmiş insanlar olmaktadır.

Salgın hastalıklar, şoklar ve risklere önlem almak

Antiretroviral tedavinin yaygın hale getirilmesinde büyük ilerleme kaydedilmesine rağmen, bu tedaviye erişimi olmayan hala 18 milyon HIV'li insan bulunmaktadır.⁴¹ Toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kalabilen ve bilgi ve sağlık hizmetlerine sınırlı erişimi olan genç kadınlar, bu tehlikeye en açık olanlardır; onların yanı sıra mahkumlar, seks işçileri, uyuşturucu kullanıcıları ve transseksüel bireyler de aynı durumdadır. Yine de, kadınlar ve çocuklarda bulaşma oranını azaltmada, tedaviye erişimlerini artırmada başarılar kaydedilmiştir.

Her şeyin birbiriyle daha fazla bağlantılı hale geldiği dünyamızda, olası sağlık krizleri için hazırlanmak, öncelik haline geldi. Yakın zaman önceki Zika virüsü salgını bunun bir örneğidir. Ülkeler, Zika virüsünün yayılmasına farklı biçimlerde tepki gösterdi. Kolombiya, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator ve Jamaika gibi, virüsün yayılmasının devam ettiği ülkeler, kadınlara hamileliği ertelemelerini tavsiye etti.⁴² Brezilya'da, Zika virüsüyle mücadele etmek için yeni bir sivrisinek ırkı doğaya salındı; ve silahlı kuvvetlerin mensupları, halkı sivrisinekle mücadele hakkında eğitmek ve virüsle ilintili riskler hakkında uyararak için ülke geneline gönderildi.⁴³

Daha yakın zaman önce, Dünya Sağlık Örgütü'nün 60'tan fazla ortak ile işbirliği halinde tasarladığı revize stratejik müdahale planı; araştırma, tespit, önleme, bakım ve desteğe odaklanmaktadır.⁴⁴

Afetlere dayanıklılığı her düzeyde politika ve programlara dahil etmek, afet riskini ve afetlerin etkilerini özellikle yoksul insanlar açısından azaltabilir. Bu alanda yenilikçi programlar, 2015 yılında yapılan Birleşmiş Milletler Üçüncü Dünya Afet Riskinin Azaltılması Konferansı'nın ardından BM Genel Kurulu tarafından onaylanan Afet Riskinin Azaltılması için Sendai Çerçevesi'nin merkezinde yer almaktadır.

Şiddetle mücadele etmek ve insanların güvenliğini sağlamak

Şiddeti artıran faktörler karmaşıktır ve bu nedenle, çok kollu yaklaşıma gerek duyulur. Bu yaklaşımın içeriğinde adalete dayanan hukukun üstünlüğünün ve şiddete karşı sıfır hoşgörünün desteklenmesi; yerel yönetimler, toplum destekli asayiş hizmeti ve şiddet yuvalarında kolluk kuvvetlerinin güçlendirilmesi; şiddetle mücadele ve şiddet mağdurları için müdahale ve destek hizmetlerinin geliştirilmesi yer almaktadır.

Uygulanabilir politika seçenekleri arasında yüksek kaliteli altyapı geliştirmek, suç oranı yüksek muhitlerde toplu taşımayı iyileştirmek, kentlerin en yoksul bölgelerinde daha iyi konutlar inşa etmek ve özellikle genç insanlar için şiddete karşı sosyo-ekonomik alternatifler sağlamak, onların sosyal uyumunun güçlendirilmesine katılmalarını sağlamak vardır.

Çatışma sonrası durumlarda insan esenliğini sürdürmek

Siyasi cephede ise, kurumların dönüşümü kritik önem taşıyor. Bu dönüşüm, toplum destekli asayiş hizmeti yoluyla halkın güvenliğini sağlar, hızlı yönetim önlemleri güder (örneğin vakaların daha hızlı çözümlenmesi), ve silahtan arındırma ve demobilizasyon yoluyla eski muhazirlerin tekrar topluma entegre edilmesini sağlar.

Ekonomik cephede ise, temel sosyal hizmetlerin canlandırılması, sağlık sektöründe birçok hedefi kapsayan çalışmaların desteklenmesi, bayındırlık programlarının başlatılması, belirli hedefe yönelik toplum temelli programların oluşturulması ve uygulanması (örneğin çocukların eğitime erişiminin sürdürülebilmesi için geçici okullar yapılması) gibi önlemler, kalkınma yolculuğunda ileri gitmenin anahtarıdır.

İklim değişikliği ile mücadele etmek

İklim değişikliği, yoksul ve ötekileştirilmiş insanların yaşamlarını ve geçim imkanlarını tehdit etmektedir. İklim değişikliğine karşı ilk olarak üç politika önleminin alınması gerekmektedir. Emisyon ticareti sistemi veya karbon vergisi yoluyla karbon kirliliğine fiyat koymak, emisyonları azaltır ve yatırımları daha temiz seçeneklere yöneltir. Yaklaşık 40 ülke ve

İnsani gelişmenin ilerlemesi şokların tehdidi altında kaldığında genellikle durmakta veya etkisini yitirmektedir. Bunun başlıca kurbanı da korunmasız ve ötekileştirilmiş insanlar olmaktadır.

20'den fazla şehir, eyalet ve devlette karbon fiyatlandırması uygulanmaktadır.⁴⁵

Yakıt vergisi, fosil yakıt sübvansiyonlarının kaldırılması ve "karbon sosyal maliyeti" düzenlemelerinin getirilmesi ise, karbonu doğru biçimde fiyatlamayı dolaylı yöntemleridir. Zararlı fosil yakıt sübvansiyonlarının kademeli olarak sona erdirilmesi yoluyla, ülkeler bu harcamalarını, yoksullar için belirli hedefe yönelik destekleri içermek üzere, en çok gerek duyulan ve etkili olacak yerlere yönelebilirler.

Fiyatların doğru tespit edilmesi denklemin yalnızca bir kısmıdır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kentler hızla büyümektedir. Ulaşım ve arazi kullanımında özenli planlama ve enerji verimlilik standartlarının oluşturulması yoluyla, kentler sürdürülemez örüntülerin oluşmasını önleyebilir. Yoksul insanlar için iş imkanları ve diğer fırsatlara erişim yollarını açabilir ve diğer yanda hava kirliliğini azaltabilir.

Enerji verimliliğinin ve yenilenebilir enerjinin artırılması kritik önem taşıyor. Herkes için Sürdürülebilir Enerji İnişiyatifi, 2030 yılı için üç hedef getirmektedir: Modern enerji hizmetlerine evrensel erişimin sağlanması, enerji verimliliğinin geliştirilmesinin küresel oranının iki katına çıkarılması ve küresel enerji karmasında yenilenebilir enerji payının iki katına çıkarılması. Birçok ülkede, dağıtım ve kullanım ölçeğinde yenilenebilir enerjinin üretilmesi artık fosil yakıtlı santrallerden daha ucuz veya eşit maliyet düzeyindedir.⁴⁶

İklimsel akıllı tarım teknikleri, çiftçilerin verimlilik ve iklim değişikliğine dayanıklılıklarını artırmalarına yardım eder, öte yandan net emisyonu azaltan karbon yutakları oluşturur. Dünyanın akciğerleri

olan ormanlar karbonu emer ve toprakta, ağaçlarda ve yapraklarda depolar.

Ötekileştirilmiş insanlar için karmaşık ancak kritik olan yoksulluk-çevre bağına odaklanmak da önemlidir. Yoksul insanlar, çevreye nadiren zarar verdikleri halde, çevreye verilen zararın asıl yükünü çekmektedirler. Toplumların ortak mallarını (örneğin ortak ormanlar) koruyan, yoksul insanların hak ve istihkaklarını güvence altına alan ve yoksullara yenilenebilir enerji sağlayan politikalar, yoksul insanların geçimlerinin dayandığı biyo-çeşitliliği daha iyi hale getirir ve yoksulluk ile çevre hasarının çöküş döngüsünü tersine çevirebilir.

Sosyal korumayı desteklemek

Sosyal korumayı ötekileştirilmiş grupları kapsayacak şekilde genişletecek politika seçenekleri arasında sosyal koruma programları uygulamak, sosyal korumayı uygun istihdam stratejileri ile birleştirmek ve geçim geliri sağlamak vardır.

Sosyal koruma tabanı, herkes için minimum sağlık hizmeti, aylık gelir ve diğer sosyal hakları güvence altına alabilir. Bayındırlık programları vasıtasıyla iş imkanlarının yaratılması, gelir yaratma yoluyla yoksulluğu azaltabilir, fiziksel altyapıyı inşa edebilir ve yoksul insanları şoklara karşı koruyabilir. Bangladeş'te uygulanan Kamu Varlıkları için Kırsal İstihdam Fırsatları programı bunun önde gelen örneğidir.⁴⁷

İş piyasasından bağımsız olarak vatandaşlar için güvence altına alınmış temel gelir uygulaması da, ülkelerin (Finlandiya⁴⁸ gibi) özellikle dezavantajlı gruplar için bir sosyal koruma aracı olarak denediği bir politika seçeneğidir.

İnsan haklarını savunmak, adalete erişimi sağlamak, kapsayıcılığı desteklemek ve hesap verebilirliği temin etmek suretiyle insanlar güçlendirilmelidir.

Dışlanmışları güçlendirmek

Politikalar, ötekileştirilmiş ve korunmasız insanlara esenlik sağlamazsa ve kurumlar, dışlanmışların dışlanmasını önleyemezse, bu insanların haklarını talep edebilecekleri araçlar ve mağduriyet giderme mekanizmaları bulunmalıdır. İnsan haklarını savunmak, adalete erişimi sağlamak, kapsayıcılığı desteklemek ve hesap verebilirliği temin etmek suretiyle bu insanlar güçlendirilmelidir.

İnsan haklarını savunmak

Herkes için insani gelişme, ayrımcılığı giderme ve insan haklarının korunmasını sağlama kapasitesi,

görevi ve iradesine sahip, güçlü ulusal insan hakları kurumlarının bulunmasını gerektirmektedir. İnsan hakları komisyonları ve kamu denetçileri (ombudsman), hak ihlallerine ilişkin şikayetleri inceler, sivil toplumu ve devleti insan hakları hakkında eğitir ve hukuk reformları tavsiye eder.

Ancak, bu hakların savunulmasına yönelik devlet taahhütleri farklıdır, ulusal kurumların farklı uygulama kapasiteleri vardır ve hesap verebilirlik mekanizmaları da bazen eksiktir. Kurumsal eksiklikler bir yana, gelişmenin insan hakkı olarak görülmesi, bazı boyutlar ve bağlamlarda yoksunlukların azaltılmasında etkili bir araç olagelmıştır. Bütünleşmiş

bir dünyada, devlet merkezli hesap verebilirlik modelinin, devlet dışı aktörlerin yükümlülüklerini ve devletin ulusal sınırlar ötesindeki yükümlülüklerini kapsayacak şekilde genişletilmesi zorunludur. İyi kurulmuş yurtiçi mekanizmalar ve güçlü uluslararası önlemler olmaksızın insan haklarının evrensel olarak gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

Adalet erişimi sağlamak

Adalet erişimi, insanların resmi veya gayriresmi yargı kurumları vasıtasıyla haklarını arayabilme ve elde edebilme yeteneğini ifade eder.

Yoksul ve dezavantajlı insanlar, farkındalık ve hukuk bilgisi eksikliği, bunu daha da derinleştiren yapısal ve kişisel yabancılaşmayı da içeren büyük engellerle karşılaşmaktadır. Yoksul insanların, genellikle pahalı ve külfetli olan ve kaynakları, personeli ve tesisleri yetersiz kamu hizmetlerine yeterli erişimi yoktur. Uzak bölgelerde polis karakolu ve mahkeme bulunmayabilmektedir ve yoksul insanlar, yargı sürecinin getirdiği giderleri karşılama imkanlarına pek sahip değildir. Yargı benzeri mekanizmalar da erişilemez veya yanlı olabilmektedir.

Yerli halkların, ırksal ve etnik azınlıkların adalet erişimindeki engeller, bunların tarihten gelen alt konuma itilmişlik statüsü ve yasal çerçeve ve adalet sistemindeki yanlılığı pekiştiren sosyo-politik sistemlerden kaynaklanmaktadır.

Kapsayıcılığı desteklemek

Herkes için insani gelişme, kalkınma söylemi ve sürecine herkesin dahil edilmesini gerekmektedir.

Örgütlenme ve iletişimde yeni küresel biçimler ve yöntemler, teknoloji ve sosyal medya tarafından kolaylaştırılmaktadır. Bunlar, toplum tabanlı aktivizmi harekete geçirmiştir; insanlar ve grupların bir araya gelerek siber-aktivizm yoluyla kendi görüşlerini ifade etmesini sağlamıştır. Kamu kurumlarına vatandaş katılımının kalite ve kapsamını artırmak için yurttaşlık eğitimi, kapasite geliştirme ve siyasi diyalog içerilmiştir.

Hesap verebilirliği sağlamak

Hesap verebilirlik, başta dışlanmışların haklarını korumak olmak üzere, insani gelişmenin herkese ulaşmasını sağlamada kritik önem taşır.

Sosyal kurumların hesap verebilir olmasını sağlamada başlıca araçlardan biri, bilgi edinme hakkıdır. 1990'lı yıllardan bu yana 50 ülke, genellikle demokrasiye geçiş ve sivil toplum kuruluşlarının kamu yaşamına aktif katılımı sayesinde, bilgi edinme hakkını koruyan yeni hukuki araçlar benimsemiştir.⁴⁹

Bilgi edinme hakkı, kamuoyu görüşünün oluşması için o bilgiyi kullanma, hükümetlere hesap sorma, karar verme süreçlerine katılma özgürlükleri ve ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasını gerektirir. Hesap verebilirliğin sağlanmasında, bilgi ve iletişim teknolojileri artık gittikçe artan bir oranda kullanılıyor.

Devlet kurumlarından hesap sormaya yönelik, örneğin kamu harcamaları izleme anketleri, vatandaş bildirim karneleri, not; sosyal denetimler ve toplum izlemesi gibi katılımcı uygulamaların hepsi, hizmetten yararlananlar ile hizmet sağlayıcılar arasındaki doğrudan hesap verebilirlik ilişkisini geliştirmek için kullanılmıştır.

Küresel kurumsal reformlar ve yapılması reformu ve daha adil bir çok taraflı sistem, herkes için insani gelişmeye ulaşmayı kolaylaştırır

İnsani gelişme sonuçlarının yalnız ulusal düzeydeki eylemler değil, aynı zamanda küresel düzeydeki yapılar, olaylar ve çalışmalar tarafından belirlendiği küreselleşmiş bir dünyada yaşıyoruz. Küresel sistemlerin mevcut yapısındaki eksiklikler, insani gelişme bakımından üç cephede zorluklar yaratmaktadır. Adaletsiz küreselleşmenin dağılıma ilişkin sonuçları, nüfusun bazı kesimlerinin öne geçmesini desteklemiş, yoksul ve korunmasız insanları dışlamıştır. Küreselleşme aynı zamanda, dışlananları ekonomik

olarak güvencesiz hale getiriyor. Ve insanlar, devam eden çatışmaların acısını çekmektedir. Özet olarak, bunların hepsi ulusal çabaları baltalamakta, sınırlamakta ve herkes için insani gelişmenin önünde engel oluşturmaktadır.

Küresel kurumsal reformlar, küresel piyasalarda daha geniş alanların düzenlenmesini, çok taraflı kurumların yönetimini ve küresel sivil toplumun güçlendirilmesini içermeli, her alanda belirli eylemleri ortaya koymalıdır.

Küresel kurumlarda reform yapılması, küresel piyasalarda daha geniş alanların düzenlenmesini, çok taraflı kurumların yönetimini ve küresel sivil toplumun güçlendirilmesini içermeli, her alanda belirli eylemleri ortaya koymalıdır.

Küresel ekonomiyi istikrara kavuşturmak

Reformlar, döviz işlemleri ve sermaye akışlarının düzenlenmesine, makro ekonomik politikalar ve düzenlemelerin koordine edilmesine odaklanmalıdır. Buna dönük bir seçenek, sınır ötesi işlemlere çok taraflı vergi koymak olur; diğeri ise münferit ülkeler tarafından sermaye kontrollerinin kullanılmasıdır.

Adil ticaret ve yatırım kuralları uygulamak

Uluslararası gündem, insani gelişme ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne yararlı olacak biçimde mal, hizmet ve bilgi ticaretini genişleten kurallar koymak olmalıdır. Bu gündemi gerçekleştirecek temel reformlar arasında Dünya Ticaret Örgütü Doha Müzakereleri'ni sonuçlandırmak, küresel fikri mülkiyet hakları rejiminde ve küresel yatırımcı koruma rejiminde reform yapmak da bulunmaktadır.

Adil bir göç sistemini benimsemek

Göçmenlerin haklarını koruyan ve göçmenler için fırsatları destekleyen stratejileri güçlendirmek, ekonomik (gönüllü) göçü koordine eden küresel bir mekanizma kurmak ve zorla yerinden edilmiş kişilere iltica hakkının verilmesini sağlayan önlemler almak gerekmektedir. Uluslararası Göç Örgütü resmi olarak, Eylül 2016'da BM Sistemi'ne katılmış ve çalışmaları ve eylemlerinin genişlemesi ve ilerlemesi beklenmektedir.

Çok taraflı kurumlarda daha fazla adalet ve meşruiyet sağlamak

Çok taraflı kurumlarda temsil, şeffaflık ve hesap verebilirliği incelemenin zamanı gelmiştir. Bu kurumlarda daha fazla adalet ve meşruiyeti sağlamaya yönelik politika seçeneklerinden bazıları, gelişmekte olan ülkelerin söz hakkını, çok taraflı kurumlara başkan atama süreçlerinde şeffaflığı ve insan merkezli hedeflerin gerçekleştirilmesi için koordinasyon ve etkinliği artırmaktır.

Vergileri koordine etmek ve parayı küresel çapta izlemek

Küresel otomatik bilgi paylaşımı (örneğin bir küresel finans sicili gibi) yönünde atılacak adım, vergi ve düzenleyici kurumların geliri izlemesini ve, önlendiği takdirde insani gelişme için kullanılabilir yasa dışı mali akışları tespit etmesini kolaylaştırır. Bunun için, vergi kaçırma, vergiden kaçınma ve yasa dışı mali akışları önlemeye yönelik aktif politikaları uygulama

ve bilgiyi işlemeye ilişkin olarak ülkelerin teknik kapasitelerinin artırılması gerekmektedir.

Küresel ekonomiyi sürdürülebilir kılmak

Ulusal düzeyde sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerinin küresel eylemler tarafından tamamlanması zorunludur. Küresel ısınmanın sınırlanması mümkündür. 1990'lı yıllarda ozon tabakasının incelmelerini durdurmaya dönük adımlarda olduğu gibi, koordineli küresel eylem geçmişte işe yaradı.

İklim değişikliği ile mücadele etme ve çevreyi koruma gereğine ilişkin savunuculuk ve iletişimin sürdürülmesi, çeşitli paydaşlardan (çok taraflı kalkınma bankaları dahil olmak üzere) destek almak açısından vazgeçilmez önem taşımaktadır. Yakın zaman önce oluşturulan Yeni Kalkınma Bankası, temiz enerji projelerine öncelik vereceğini açık biçimde taahhüt etmiştir.

Yeterli finanse edilmiş çok taraflılık ve işbirliği sağlamak

Çok taraflı ve bölgesel kalkınma bankaları, küreselleşmenin birtakım sorunlarını çözmek için daha fazla çaba gösterebilirler. Geleneksel donörlerin sağladığı resmi kalkınma yardımlarını artırmak, Güney-Güney ve üçlü işbirliği yoluyla gelişmekte olan ülkelerin katılımını genişletmek ve finansman için yenilikçi seçenekler araştırmak yararlı olacaktır.

İnsan güvenliğini küresel çapta savunmak

İnsani gelişme perspektifinden bakıldığında, insani acil durum ve krizlerde yardım edilmesi ahlaki bir yükümlülüktür. Böyle durumlar için önerilen çözümler arasında, mevcut mekanizmaların önlemeye ve şoklara kısa zamanda müdahale etmeye dönük olarak yapılandırılması, saha faaliyetlerinin önceliklendirilmesi, içerde ve dışarda sivil toplum ve özel sektör ile daha iyi koordinasyon yapılması bulunmaktadır.

Küresel sivil toplumun daha geniş ve daha iyi katılımını desteklemek

Sivil toplumun potansiyelinden yararlanmak için, sivil toplumun çok taraflı kurumlara katılımını genişletmek; çok taraflı kurumların şeffaflık ve hesap verebilirliğini artırmak; kadınlar, gençler ve etnik azınlıklar gibi gruplara odaklanan kapsayıcı küresel sivil toplum ağlarını desteklemek; aktif şeffaflık mekanizmaları vasıtasıyla haber ve bilgi serbest akışını

Çok taraflı kurumlarda temsil, şeffaflık ve hesap verebilirliği incelemenin zamanı gelmiştir

artırmak; ve uluslararası araştırmacı gazeteciliğin çalışmalarını korumak gerekmektedir.

Bir Eylem Gündemi

Herkes için insani gelişme bir hayal değildir; gerçekleştirilmesi mümkün olan bir hedeftir. Bugüne kadar başardıklarımızın üzerine inşa edebiliriz. Zorlukları aşmak için yeni imkanları araştırabiliriz. Bir zamanlar ulaşılamaz görünenlere ulaşabiliriz, bugün aşılmasız görünen zorlukları yarın aşabiliriz. Umutlarımız, bizim ulaşabileceğimiz mesafede bulunuyor. Kolombiya Cumhurbaşkanı ve 2016 Nobel Barış Ödülü sahibi Ekselansları Juan Manuel Santos, barış içinde yaşayan müreffeh bir dünyaya ulaşma umudumuzu teyid ediyor (bakınız Özel Katkı).

2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, herkes için insani gelişme yolunda kritik adımlardır. Bu Rapor, analiz ve bulgularına dayanarak, herkes için insani gelişmeyi sağlayacak beş maddelik bir eylem gündemi önermektedir. Eylemler, politika sorunlarını ve küresel taahhütleri kapsamaktadır.

İnsani gelişmede geride kalanları ve nerelerde olduklarını tespit etmek

İnsani gelişmenin ilerlemesinde dışlanmış olanları tespit etmek ve yerlerini haritalamak, yararlı savunuculuk faaliyetlerinin yürütülmesi ve etkili politikaların oluşturulması bakımından vazgeçilmez önem taşımaktadır. Böyle bir haritalama, kalkınma aktivistlerinin eylem taleplerine katkıda bulunabilir ve politika belirleyicilerin, ötekileştirilmiş ve korunmasız insanların esenliğini artırmaya yönelik politikaları oluşturması ve uygulamasına yardım edebilir.

Uyumlu politikalar gütmek

Herkes için insani gelişme, dışlanmışları kucaklamak için ulusal düzeyde dört kollu politika seçenekleri kümesi gerekmektedir: Evrensel politikalar kullanarak dışlanmışlara ulaşmak, özel gereksinimleri olan gruplar için önlemler almak, insani gelişmeyi dayanıklı kılmak ve dışlanmışları güçlendirmek.

Ülkelerin koşulları farklıdır; dolayısıyla, politika seçeneklerinin de her ülkeye uyarlanması gerekmektedir. Politikalar her ülkede, çok sayıda paydaşın katılımı, yerel ve ulus altı uyarlamalar, yatay (kapalı kuleler arasında) ve dikey uyumlaşma (uluslararası ve küresel tutarlılık için) yoluyla, uyumlu biçimde güdülmelidir.

Toplumsal cinsiyet uçurumunu kapatmak

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesi, insani gelişmenin temel boyutlarıdır. Toplumsal cinsiyet uçurumu hem yetkinlikler hem de fırsatlarda mevcut; ve bu alanda ilerleme, insanlığın yarısının tam potansiyelini gerçekleştiremeyecek kadar yavaş gitmektedir.

Eylül 2015'te New York'taki tarihi toplantıda, 80 küsur dünya lideri, 2030 yılına kadar kadına karşı ayrımcılığı sona erdirmeyi taahhüt etmiş ve hızlı değişimi başlatmak için somut ve ölçülebilir önlemler açıklanmıştır.⁵⁰ Şimdi artık, vaad edilen ve mutabık olunanları gerçekleştirmek için harekete geçme zamanıdır.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve diğer küresel anlaşmaları uygulamak

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, salt kendi başlarına kritik önem taşımalarının yanı sıra, herkes için insani gelişme bakımından da kritik önem taşımakta; 2030 Gündemi ve insani gelişme yaklaşımı birbirini pekiştirmektedir. Ayrıca, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin başarılması, tüm insanların hayatta tam potansiyelini gerçekleştirmesi yönünde önemli bir adımı temsil ediyor.

Tarihi önemdeki Paris İklim Değişikliği Anlaşması, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeleri ortak bir çerçevede ele alan, onları ellerinden geleni yapmaya ve önümüzdeki yıllarda taahhütlerini pekiştirmeye teşvik eden ilk anlaşmadır. Eylül 2016'da yapılan BM Mülteciler Zirvesi, mülteci ve göçmenlerin karşı karşıya olduğu sorunların çözülmesi ve gelecekteki zorluklara hazırlık yapılması için cesur taahhütlerde bulunmuştur. Uluslararası toplum, ulusal hükümetler ve diğer tüm taraflar, bu anlaşmalara riayet edilmesi, anlaşmaların uygulanması ve izlenmesini sağlamalıdır.

Küresel sistemde reformlar yönünde çalışmak

Daha adil bir küresel sisteme geçmek için, küresel kurumlarda reform gündeminin küresel piyasalar ve bunların düzenlenmesi, çok taraflı kurumların yönetimi ve küresel sivil toplumun güçlendirilmesine odaklanması gerekmektedir. Bu reform gündemi, kamu savunuculuğunun güçlendirilmesi, paydaşlar arasında ittifaklar oluşturulması ve reform gündeminin yürütülmesi yoluyla güçlü ve tutarlı biçimde savunulmalıdır.

2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, herkes için insani gelişme yolunda kritik adımlardır

ÖZEL KATKI

Kolombiya'da barış, dünyada barıştır.

Kolombiya'da bizler, Amerika kıtalarında en uzun süren ve günümüzde devam eden tek iç çatışmayı sona erdirmeye her zamankinden daha azimliyiz.

Kolombiyalılar, Hükümet ile FARC gerillaları arasında müzakere edilen anlaşma konusunda bölünmüştü. Ve dolayısıyla, bizler de, kuşkuları giderecek ve ülke genelinde desteği arkasına alacak yeni bir barış anlaşmasına varmak için kollarımızı sıvadık. Bununla eşzamanlı olarak kalan son gerillalar olan ELN ile barış müzakerelerinin başladığını duyurduk. Bu görüşmelerin ülkemizdeki silahlı çatışmayı kesin olarak bitirmesini umuyoruz.

50 yıl süren bu savaşın bedeli, Kolombiya için çok ağır oldu; ve kuşkusuz, ulusun geleceğini kararttı. Los Andes Üniversitesi tarafından yapılan bir araştırmaya göre, zorla yerinden edilmiş ve şiddet mağduru ailelerin gelirleri yarı yarıya azalmıştır. Bu insanların düze çıkmakta zorluk çekmelerinin muhtemel olduğu ve sürekli yoksulluk içinde yaşama riski altında oldukları dikkate alındığında, durum daha da ağırlaşıyor.

Ülkemizin ekonomisi üzerindeki etkinin ötesinde, savaşın en büyük yıkımını 250.000'i aşan ölü ve aileleri, 8 milyon mağdur ve yurtiçinde yerinden edilmiş kişi yaşamıştır. Kaybedilen her yaşam, silahlı çatışmalardan etkilenenlerin ve sağ kurtulanların her birinin kişisel ve ailevi trajedisi bizleri hem üzüyor hem de adanmışlığımızı güçlendiriyor.

Bu İnsani Gelişme Raporu'nun, toplumun refahını değerlendirirken, ekonomilerin zenginliğinden önce "insan yaşamlarının zenginliği"nin dikkate alınmasını vurgulayan ruhunu paylaşıyoruz. Bu anlamda, Kolombiyalıların yaşamlarını zenginleştirmenin temel koşulunun barış olduğunu biliyoruz. Ve tabii ki, çatışmaların sona ermesinin ödününe gidilen, uyum ve esenlik getiren daha geniş barış kavramından söz ediyorum.

Yeterli geliri olmayan veya insana yakışır konutu veya eğitime erişimi olmayan bir aile huzur içinde yaşayamaz. Bu nedenledir ki, herkese yarar getirecek ve sosyal uçurumları azaltacak ekonomik büyümenin desteklenmesine odaklandık.

Bugüne kadar kaydettiğimiz ilerleme, daha Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmeden bile, Kolombiya'nın güçlü biçimde savunduğu ve ulaşmak için çaba gösterdiği Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile uyumludur. Aslında biz, bu hedefleri Ulusal Kalkınma Planı'na koyan ilk ülkeyiz.

Erkenden başlayan çabalarımız sayesinde, öngörülen zamandan daha önce fayda gördük. Örneğin, son beş yıl içinde aşırı yoksulluğu neredeyse yarı yarıya azalttık; rakam olarak ifade edecek olursak, %14,4'ten %7,9'a indirdik. Bu da bize, 2025 yılına kadar, belki de daha öncesinde, aşırı yoksulluğu ortadan kaldırmabileceğimizi düşündüren çok önemli bir başarıdır.

Rakamlar bir yana; o sıçrama, milyonlarca Kolombiyalıların yaşam kalitesinin yükseldiği anlamına geliyor. Bundan eminiz çünkü, geleneksel gelir temelli yoksulluk ölçüleriyle birlikte, kamu hizmetlerine erişim veya aile konut türü gibi diğer değişkenleri değerlendiren Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi'ne öncülük ettik. Bugün şüphesiz daha çok sayıda Kolombiyalı, daha iyi yaşıyor.

Bizler aynı zamanda, diğer bir Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi olan eğitim kalitesinde de erkenden ilerleme kaydettik. Tüm çocuklarımız ve gençlerimiz

kamu okullarında ücretsiz eğitim görmekle kalmıyor, aynı zamanda ders saatlerini artırıyoruz ve farklı program ve girişimler yoluyla öğrenim kalitesini yükseltiyoruz. Bu çabaların sonucunda öğrencilerimizin, bilgi ve becerileri ölçen testlerdeki ortalama puanları önemli ölçüde yükseldi.

Barışı yapılandırmaya odaklanmış olarak, eğitime yapılan vurgu, silahlı çatışma yükünün olmadığı bu yeni dönemde neler yapabileceğimizin belki de en iyi örneğidir. Ülkemizde ilk kez, eğitim bütçemiz güvenlik ve savunma bütçemizden büyüktür; böyle olması, 2025 yılına kadar Latin Amerika'da en iyi eğitimli ülke olma hedefimize uygundur.

Barış, eşitlik ve eğitim, Kolombiyalıların tarih boyunca yoksun kaldığı üç alandır. Barış, eşitlik ve eğitim, bizim son birkaç yıldaki esas çabalarımızın üç ana sütunudur.

Ancak hedefimiz "herkes için insani gelişme"yi başarmak ise, çabalarımız burada duramaz: İklim değişikliği, insanlığın karşı karşıya kaldığı en büyük tehdittir.

Bu bakımdan Kolombiya, bu olgunun ele alınmasında aktif rol oynamaya karar vermiştir. Olağanüstü ormanları, su kaynakları ve toprak verimliliği ile gezegenimizdeki en yüksek biyo-çeşitliliğe sahip bölgelerden birinin emanetçileri olarak, hem Kolombiyalıları hem de tüm dünyaya karşı büyük bir sorumluluğumuz var.

"Yeşil büyüme" kavramı, bizim ekonomik kalkınma modelimizin bir parçasıdır ve ekonominin tüm sektörlerinde anaakımlaştırılmıştır. Büyüme ve çevresel sürdürülebilirliğin mükemmel biçimde bağdaştığına eminiz. Ek olarak, yaylalarımızın (fundalık eko-sistemler) sınırlarının çizilmesi ve koruma alanlarının ilan edilmesi azmimizin göstergesidir. Anılan alanlar 2018 yılına kadar 19 milyon hektara ulaşacak; Uruguay'ın yüzölçümünden büyük bir araziyi kapsayacaktır.

Paris İklim Değişikliği Anlaşması kapsamında Kolombiya, 2030 yılına kadar, tahmin edilen sera gazı emisyonlarını %20 oranında azaltmayı hedefliyor. Bu iddialı hedefe ulaşmak için şimdiden kararlı biçimde işe giriştik. Çeşitli yakıtlara karbon vergisi koyan bir kanun taslağını Kongre'ye sunduk. Latin Amerika'da böyle bir önlemi uygulayan ilk ülke olacağız, dünyada da ilk birkaç ülkeden biri. Bu tek girişimle dahi, Paris İklim Değişikliği Konferansı'nda verdiğimiz taahhüdün yarısını karşılamayı bekliyoruz.

Esenlik ve uyumu kasteden daha geniş anlamıyla sözünü ettiğim barış, gelecek nesiller için yaşanabilir, varlığı küresel ısınma tarafından tehdit edilmeyen bir dünya için kapıyı açıyor. Silahlı çatışmanın sona ermesi, eğitim ve eşitliğin artmasına ek olarak bu çabaların, dünyamıza katkı sağladığını gururla söylüyoruz.

Çatışmanın sona ermesiyle, dünyanın her köşesinden gelen insanlar, uzun yıllar boyunca Kolombiyalıları için dahi kısıtlanmış olan Kolombiya'nın doğal harikaları ve turizminin keyfini sürebilirler. Ayrıca, yabancı iş adamları, daha önceleri şiddet nedeniyle girilemeyen sektörler ve bölgelerde yeni fırsatları araştırabilirler.

ÖZEL KATKI

Eşitlik bakımından, orta sınıfımızı güçlendiriyoruz; bu da yeni pazarlar arayan yatırımcılar için fırsat yaratacaktır. Ve kaliteli eğitim ile, gelecekte bilgi ve becerilerini dünyanın her köşesinde kullanabilecek yeni bir nesil yetiştiriyoruz. "Herkes için insani gelişme" ülkemizin ötesine taşan bir taahhüttür ve bizler, kendi çalışmalarımızın, diğer ülkelerin vatandaşlarının

yaşamlarını da etkilemesini ve zenginleştirmesini istiyoruz. Benzer şekilde, uluslararası toplumun sağladığı desteğin Kolombiyalılar için olumlu etki yarattığını hissediyoruz. Eminiz ki, dayanışma ve işbirliği ruhu içinde, Kolombiyalılar ve diğer tüm insanlar birlikte çalışarak Kolombiya ve dünyanın her köşesinde barışı tesis edeceğiz.

Juan Manuel Santos

President of Colombia and 2016 Nobel Peace Prize Laureate

İnsani gelişme perspektifinden, tüm insanların hayatta değer verdikleri şeyleri başarabilecek şekilde tam potansiyelini gerçekleştirme özgürlüğüne sahip oldukları bir dünya istiyoruz. Kalkınma, son tahlilde, insanlar tarafından ve insanlar için insanların gelişmesidir. İnsanlar ile gezegenimiz arasında bir denge olması gerekmektedir. Ve insanlığın da barış ve refah için çaba göstermesi gereklidir.İnsani gelişme, her yaşamın eşit derecede değerli olduğunu ve

herkes için insani gelişmenin en geride kalmışlardan başlamasını gerektirmektedir.

2016 İnsani Gelişme Raporu, bu sorunların çözümüne entelektüel bir katkıdır. Ancak bu sorunlar çözüldükten sonra yolun sonuna hep birlikte varabileceğimize güçlü bir biçimde inanıyoruz. Ve geriye baktığımızda, geride hiç kimsenin bırakılmadığını göreceğiz.

İnsani Gelişme Göstergeleri

İGE Sıralaması	İnsani Gelişme Endeksi	Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE			Toplumsal Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi		Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi		Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi*		
	Değer	Değer	Toplam Kayıp (%)	İGE Sıralamasından Farkı ^b	Değer	Grup ^c	Değer	Sıralama	Değer	Yıl ve Araştırma ^d	
	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2006–2015	
ÇOK YÜKSEK İNSANI GELİŞME											
1	Norveç	0.949	0.898	5.4	0	0.993	1	0.053	6
2	Avustralya	0.939	0.861	8.2	-1	0.978	1	0.120	24
2	İsviçre	0.939	0.859	8.6	-4	0.974	2	0.040	1
4	Almanya	0.926	0.859	7.2	-1	0.964	2	0.066	9
5	Danimarka	0.925	0.858	7.2	-2	0.970	2	0.041	2
5	Singapur	0.925	0.985	1	0.068	11
7	Hollanda	0.924	0.861	6.9	2	0.946	3	0.044	3
8	İrlanda	0.923	0.850	7.9	-2	0.976	1	0.127	26
9	İzlanda	0.921	0.868	5.8	6	0.965	2	0.051	5
10	Kanada	0.920	0.839	8.9	-2	0.983	1	0.098	18
10	Amerika Birleşik Devletleri	0.920	0.796	13.5	-10	0.993	1	0.203	43
12	Hong Kong, Çin (ÖİB)	0.917	0.964	2
13	Yeni Zelanda	0.915	0.963	2	0.158	34
14	İsveç	0.913	0.851	6.7	3	0.997	1	0.048	4
15	Lichtenşayn	0.912
16	Birleşik Krallık	0.909	0.836	8.0	-1	0.964	2	0.131	28
17	Japonya	0.903	0.791	12.4	-8	0.970	2	0.116	21
18	Kore (Cumhuriyeti)	0.901	0.753	16.4	-19	0.929	3	0.067	10
19	İsrail	0.899	0.778	13.5	-11	0.973	2	0.103	20
20	Lüksemburg	0.898	0.827	8.0	1	0.966	2	0.075	13
21	Fransa	0.897	0.813	9.4	-1	0.988	1	0.102	19
22	Belçika	0.896	0.821	8.3	2	0.978	1	0.073	12
23	Finlandiya	0.895	0.843	5.8	9	1.000	1	0.056	8
24	Avusturya	0.893	0.815	8.7	3	0.957	2	0.078	14
25	Slovenya	0.890	0.838	5.9	9	1.003	1	0.053	6
26	İtalya	0.887	0.784	11.5	-3	0.963	2	0.085	16
27	İspanya	0.884	0.791	10.5	1	0.974	2	0.081	15
28	Çek Cumhuriyeti	0.878	0.830	5.4	10	0.983	1	0.129	27
29	Yunanistan	0.866	0.758	12.4	-6	0.957	2	0.119	23
30	Brunei Darussalam	0.865	0.986	1
30	Estonya	0.865	0.788	8.9	3	1.032	2	0.131	28
32	Andora	0.858
33	Kıbrıs	0.856	0.762	10.9	-2	0.979	1	0.116	21
33	Malta	0.856	0.786	8.1	3	0.923	4	0.217	44
33	Katar	0.856	0.991	1	0.542	127
36	Polonya	0.855	0.774	9.5	2	1.006	1	0.137	30
37	Litvanya	0.848	0.759	10.5	0	1.032	2	0.121	25
38	Şili	0.847	0.692	18.2	-12	0.966	2	0.322	65
38	Suudi Arabistan	0.847	0.882	5	0.257	50
40	Slovakya	0.845	0.793	6.1	12	0.991	1	0.179	39
41	Portekiz	0.843	0.755	10.4	1	0.980	1	0.091	17
42	Birleşik Arap Emirlikleri	0.840	0.972	2	0.232	46
43	Macaristan	0.836	0.771	7.8	6	0.988	1	0.252	49
44	Letonya	0.830	0.742	10.6	-1	1.025	2	0.191	41
45	Arjantin	0.827	0.698	15.6	-6	0.982	1	0.362	77	0.015*	2005 N
45	Hırvatistan	0.827	0.752	9.1	2	0.997	1	0.141	31
47	Bahreyn	0.824	0.970	2	0.233	48
48	Karadağ	0.807	0.736	8.8	1	0.955	2	0.156	33	0.002	2013 M
49	Rusya Federasyonu	0.804	0.725	9.8	1	1.016	1	0.271	52
50	Romanya	0.802	0.714	11.1	0	0.990	1	0.339	72
51	Kuveyt	0.800	0.972	2	0.335	70
YÜKSEK İNSANI GELİŞME											
52	Belarus	0.796	0.745	6.4	6	1.021	1	0.144	32	0.001	2005 M
52	Umman	0.796	0.927	3	0.281	54
54	Barbados	0.795	1.006	1	0.291	59	0.004 ¹	2012 M
54	Uruguay	0.795	0.670	15.7	-7	1.017	1	0.284	55
56	Bulgaristan	0.794	0.709	10.7	2	0.984	1	0.223	45
56	Kazakistan	0.794	0.714	10.1	4	1.006	1	0.202	42	0.004	2010/2011 M
58	Bahamalar	0.792	0.362	77

İGE Sıralaması	İnsani Gelişme Endeksi	Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE			Toplumsal Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi		Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi		Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi ^a	
	Değer	Değer	Toplam Kayıp (%)	İGE Sıralamasından Farkı ^b	Değer	Grup ^c	Değer	Sıralama	Değer	Yıl ve Araştırma ^d
	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2006–2015
59 Malezya	0.789	0.291	59
60 Palau	0.788
60 Panama	0.788	0.614	22.0	-19	0.997	1	0.457	100
62 Antigua ve Barbuda	0.786
63 Seyşeller	0.782
64 Mauritius	0.781	0.669	14.4	-4	0.954	2	0.380	82
65 Trinidad ve Tobago	0.780	0.661	15.3	-5	1.004	1	0.324	67	0.007 ^a	2006 M
66 Kosta Rika	0.776	0.628	19.1	-9	0.969	2	0.308	63
66 Sırbistan	0.776	0.689	11.2	3	0.969	2	0.185	40	0.002	2014 M
68 Küba	0.775	0.946	3	0.304	62
69 İran (İslam Cumhuriyeti)	0.774	0.518	33.1	-40	0.862	5	0.509	118
70 Gürcistan	0.769	0.672	12.7	3	0.970	2	0.361	76	0.008	2005 M
71 Türkiye	0.767	0.645	15.9	-3	0.908	4	0.328	69
71 Venezuela (Bolivar Cumhuriyeti)	0.767	0.618	19.4	-11	1.028	2	0.461	101
73 Sri Lanka	0.766	0.678	11.6	8	0.934	3	0.386	87
74 Saint Kitts ve Nevis	0.765
75 Arnavutluk	0.764	0.661	13.5	4	0.959	2	0.267	51	0.005	2008/2009 D
76 Lübnan	0.763	0.603	21.0	-10	0.893	5	0.381	83
77 Meksika	0.762	0.587	22.9	-12	0.951	2	0.345	73	0.024	2012 N
78 Azerbaycan	0.759	0.659	13.2	5	0.940	3	0.326	68	0.009	2006 D
79 Brezilya	0.754	0.561	25.6	-19	1.005	1	0.414	92	0.010 ^{a,h}	2014 N
79 Grenada	0.754
81 Bosna- Hersek	0.750	0.650	13.3	6	0.923	4	0.158	34	0.006 ⁱ	2011/2012 M
82 Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti	0.748	0.623	16.7	1	0.947	3	0.160	36	0.007 ^j	2011 M
83 Cezayir	0.745	0.854	5	0.429	94
84 Ermenistan	0.743	0.674	9.3	15	0.993	1	0.293	61	0.002	2010 D
84 Ukrayna	0.743	0.690	7.2	18	1.000	1	0.284	55	0.001 ^a	2012 M
86 Ürdün	0.741	0.619	16.5	3	0.864	5	0.478	111	0.004	2012 D
87 Peru	0.740	0.580	21.6	-8	0.959	2	0.385	86	0.043	2012 D
87 Tayland	0.740	0.586	20.8	-5	1.001	1	0.366	79	0.004	2005/2006 M
89 Ekvador	0.739	0.587	20.5	-1	0.976	1	0.391	88	0.015	2013/2014 N
90 Çin	0.738	0.954	2	0.164	37	0.023 ^h	2012 N
91 Fiji	0.736	0.624	15.3	9	0.358	75
92 Moğolistan	0.735	0.639	13.0	13	1.026	2	0.278	53	0.047 ^f	2010 M
92 Saint Lucia	0.735	0.618	16.0	7	0.986	1	0.354	74	0.003 ^h	2012 M
94 Jamaika	0.730	0.609	16.6	6	0.975	2	0.422	93	0.011	2012 N
95 Kolombiya	0.727	0.548	24.6	-9	1.004	1	0.393	89	0.032	2010 D
96 Dominika	0.726
97 Surinam	0.725	0.551	24.0	-7	0.972	2	0.448	99	0.033 ⁱ	2010 M
97 Tunus	0.725	0.562	22.5	-3	0.904	4	0.289	58	0.006	2011/2012 M
99 Dominik Cumhuriyeti	0.722	0.565	21.7	1	0.990	1	0.470	107	0.025	2013 D
99 Saint Vincent ve Grenadinler	0.722
101 Tonga	0.721	0.969	2	0.659	152
102 Libya	0.716	0.950	2	0.167	38	0.005	2007 P
103 Belize	0.706	0.546	22.7	-6	0.967	2	0.375	81	0.030	2011 M
104 Samoa	0.704	0.439	97
105 Maldivler	0.701	0.529	24.6	-9	0.937	3	0.312	64	0.008	2009 D
105 Özbekistan	0.701	0.590	15.8	10	0.946	3	0.287	57	0.013	2006 M
ORTA İNSANI GELİŞME										
107 Moldova (Cumhuriyeti)	0.699	0.628	10.2	21	1.010	1	0.232	46	0.004	2012 M
108 Botswana	0.698	0.433	37.9	-23	0.984	1	0.435	95
109 Gabon	0.697	0.531	23.9	-3	0.923	4	0.542	127	0.073	2012 D
110 Paraguay	0.693	0.524	24.3	-5	0.966	2	0.464	104
111 Mısır	0.691	0.491	29.0	-10	0.884	5	0.565	135	0.016 ^h	2014 D
111 Türkmenistan	0.691	0.011	2006 M
113 Endonezya	0.689	0.563	18.2	9	0.926	3	0.467	105	0.024 ^a	2012 D
114 Filistin Devleti	0.684	0.581	15.1	13	0.867	5	0.005	2014 M
115 Vietnam	0.683	0.562	17.8	9	1.010	1	0.337	71	0.016 ^a	2013/2014 M
116 Filipinler	0.682	0.556	18.4	8	1.001	1	0.436	96	0.033 ^{h,i}	2013 D
117 El Salvador	0.680	0.529	22.2	3	0.958	2	0.384	85

İGE Sıralaması	İnsani Gelişme Endeksi				Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE		Toplumsal Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi		Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi		Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi*	
	Değer	Değer	Toplam Kayıp (%)	İGE Sıralamasından Farkı ^b	Değer	Grup ^c	Değer	Sıralama	Değer	Sıralama	Değer	Yıl ve Araştırma ^d
118	Bolivya (Çokuluslu Devleti)	0.674	0.478	29.0	-6	0.934	3	0.446	98	0.097	2008 D	
119	Güney Afrika	0.666	0.435	34.7	-12	0.962	2	0.394	90	0.041	2012 N	
120	Kırgızistan	0.664	0.582	12.3	20	0.967	2	0.394	90	0.008	2014 M	
121	Irak	0.649	0.505	22.3	1	0.804	5	0.525	123	0.052	2011 M	
122	Yeşil Burun Adaları	0.648	0.518	20.1	4	
123	Fas	0.647	0.456	29.5	-2	0.826	5	0.494	113	0.069	2011 P	
124	Nikaragua	0.645	0.479	25.8	1	0.961	2	0.462	103	0.088	2011/2012 D	
125	Guatemala	0.640	0.450	29.6	-2	0.959	2	0.494	113	
125	Namibya	0.640	0.415	35.2	-13	0.986	1	0.474	108	0.205	2013 D	
127	Guyana	0.638	0.518	18.8	10	0.943	3	0.508	117	0.031	2009 D	
127	Mikronezya (Federe Devletleri)	0.638	
129	Tacikistan	0.627	0.532	15.2	16	0.930	3	0.322	65	0.031	2012 D	
130	Honduras	0.625	0.443	29.2	0	0.942	3	0.461	101	0.098 ^a	2011/2012 D	
131	Hindistan	0.624	0.454	27.2	4	0.819	5	0.530	125	0.282	2005/2006 D	
132	Butan	0.607	0.428	29.4	-3	0.900	5	0.477	110	0.128	2010 M	
133	Doğu Timor	0.605	0.416	31.2	-5	0.858	5	0.322	2009/2010 D	
134	Vanuatu	0.597	0.494	17.2	12	0.135	2007 M	
135	Kongo	0.592	0.446	24.8	6	0.932	3	0.592	141	0.192	2011/2012 D	
135	Ekvator Ginesi	0.592	
137	Kiribati	0.588	0.394	33.1	-7	
138	Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti	0.586	0.427	27.1	1	0.924	4	0.468	106	0.186	2011/2012 M	
139	Bangladeş	0.579	0.412	28.9	-2	0.927	3	0.520	119	0.188	2014 D	
139	Gana	0.579	0.391	32.5	-8	0.899	5	0.547	131	0.147	2014 D	
139	Zambiya	0.579	0.373	35.6	-11	0.924	4	0.526	124	0.264	2013/2014 D	
142	Sao Tome ve Principe	0.574	0.432	24.7	7	0.907	4	0.524	122	0.217	2008/2009 D	
143	Kambocya	0.563	0.436	22.5	11	0.892	5	0.479	112	0.150	2014 D	
144	Nepal	0.558	0.407	27.0	2	0.925	4	0.497	115	0.116	2014 M	
145	Myanmar	0.556	0.374	80	
146	Kenya	0.555	0.391	29.5	-1	0.919	4	0.565	135	0.166	2014 D	
147	Pakistan	0.550	0.380	30.9	-2	0.742	5	0.546	130	0.237	2012/2013 D	
DÜŞÜK İNSANI GELİŞME												
148	Svaziland	0.541	0.361	33.3	-5	0.853	5	0.566	137	0.113	2010 M	
149	Suriye Arap Cumhuriyeti	0.536	0.419	21.8	10	0.851	5	0.554	133	0.028	2009 P	
150	Angola	0.533	0.336	37.0	-8	
151	Tanzanya (Birleşik Cumhuriyeti)	0.531	0.396	25.4	7	0.937	3	0.544	129	0.335	2010 D	
152	Nijerya	0.527	0.328	37.8	-10	0.847	5	0.279	2013 D	
153	Kamerun	0.518	0.348	32.8	-1	0.853	5	0.568	138	0.260	2011 D	
154	Papua Yeni Gine	0.516	0.595	143	
154	Zimbabve	0.516	0.369	28.5	2	0.927	3	0.540	126	0.128	2014 M	
156	Solomon Adaları	0.515	0.392	23.8	9	
157	Moritanya	0.513	0.347	32.4	1	0.818	5	0.626	147	0.291	2011 M	
158	Madagaskar	0.512	0.374	27.0	7	0.948	3	0.420	2008/2009 D	
159	Ruanda	0.498	0.339	31.9	1	0.992	1	0.383	84	0.253	2014/2015 D	
160	Komorlar	0.497	0.270	45.8	-18	0.817	5	0.165	2012 D/M	
160	Lesoto	0.497	0.320	35.6	-6	0.962	2	0.549	132	0.227	2009 D	
162	Senegal	0.494	0.331	33.1	1	0.886	5	0.521	120	0.278	2014 D	
163	Haiti	0.493	0.298	39.6	-7	0.593	142	0.242	2012 D	
163	Uganda	0.493	0.341	30.9	6	0.878	5	0.522	121	0.359	2011 D	
165	Sudan	0.490	0.839	5	0.575	140	0.290	2010 M	
166	Togo	0.487	0.332	31.9	5	0.841	5	0.556	134	0.242	2013/2014 D	
167	Benin	0.485	0.304	37.4	-3	0.858	5	0.613	144	0.343	2011/2012 D	
168	Yemen	0.482	0.320	33.7	0	0.737	5	0.767	159	0.200	2013 D	
169	Afganistan	0.479	0.327	31.8	3	0.609	5	0.667	154	0.293 ^f	2010/2011 M	
170	Malavi	0.476	0.328	31.2	5	0.921	4	0.614	145	0.273	2013/2014 M	
171	Fildişi Sahili	0.474	0.294	37.8	-2	0.814	5	0.672	155	0.307	2011/2012 D	
172	Cibuti	0.473	0.310	34.6	3	0.127	2006 M	
173	Gambiya	0.452	0.878	5	0.641	148	0.289	2013 D	
174	Etiyopya	0.448	0.330	26.3	10	0.842	5	0.499	116	0.537	2011 D	
175	Mali	0.442	0.293	33.7	0	0.786	5	0.689	156	0.456	2012/2013 D	
176	Kongo (Demokratik Cumhuriyeti)	0.435	0.297	31.9	3	0.832	5	0.663	153	0.369	2013/2014 D	

İGE Sıralaması	İnsani Gelişme Endeksi		Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE		Toplumsal Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi		Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi		Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi ^a		
	Değer	Değer	Toplam Kayıp (%)	İGE Sıralamasından Farkı ^b	Değer	Grup ^c	Değer	Sıralama	Değer	Yıl ve Araştırma ^d	
											2015
177	Liberya	0.427	0.284	33.4	1	0.830	5	0.649	150	0.356	2013 D
178	Gine-Bissau	0.424	0.257	39.3	-5	0.495	2006 M
179	Eritre	0.420
179	Sierra Leone	0.420	0.262	37.8	-3	0.871	5	0.650	151	0.411	2013 D
181	Mozambik	0.418	0.280	33.0	3	0.879	5	0.574	139	0.390	2011 D
181	Güney Sudan	0.418	0.551	2010 M
183	Gine	0.414	0.270	34.8	2	0.784	5	0.425	2012 D/M
184	Burundi	0.404	0.276	31.5	4	0.919	4	0.474	108	0.442	2010 D
185	Burkina Faso	0.402	0.267	33.6	2	0.874	5	0.615	146	0.508	2010 D
186	Çad	0.396	0.238	39.9	-1	0.765	5	0.695	157	0.545	2010 M
187	Nijer	0.353	0.253	28.3	1	0.732	5	0.695	157	0.584	2012 D
188	Orta Afrika Cumhuriyeti	0.352	0.199	43.5	0	0.776	5	0.648	149	0.424	2010 M
DİĞER ÜLKELER VE TOPRAKLAR											
..	Kore (Demokratik Halk Cumhuriyeti)
..	Marshall Adaları
..	Monako
..	Nauru
..	San Marino
..	Somalia	0.500	2006 M
..	Tuvalu
İnsani Gelişme Endeksi Grupları											
0.892	Çok yüksek insani gelişme	0.793	11.1	—	0.980	—	0.174	—	..	—	—
0.746	Yüksek insani gelişme	0.597	20.0	—	0.958	—	0.291	—	..	—	—
0.631	Orta insani gelişme	0.469	25.7	—	0.871	—	0.491	—	..	—	—
0.497	Düşük insani gelişme	0.337	32.3	—	0.849	—	0.590	—	..	—	—
0.668	Gelişmekte olan ülkeler	0.499	25.2	—	0.913	—	0.469	—	..	—	—
Bölgeler											
0.687	Arap Devletleri	0.498	27.5	—	0.856	—	0.535	—	..	—	—
0.720	Doğu Asya ve Pasifik	0.581	19.3	—	0.956	—	0.315	—	..	—	—
0.756	Avrupa ve Orta Asya	0.660	12.7	—	0.951	—	0.279	—	..	—	—
0.751	Latin Amerika ve Karayipler	0.575	23.4	—	0.981	—	0.390	—	..	—	—
0.621	Güney Asya	0.449	27.7	—	0.822	—	0.520	—	..	—	—
0.523	Sahraaltı Afrika	0.355	32.2	—	0.877	—	0.572	—	..	—	—
0.508	En Az Gelişmiş Ülkeler	0.356	30.0	—	0.874	—	0.555	—	..	—	—
0.667	Gelişmekte Olan Küçük Ada Devletleri	0.500	25.1	—	..	—	0.463	—	..	—	—
0.887	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü	0.776	12.6	—	0.974	—	0.194	—	..	—	—
0.717	Dünya	0.557	22.3	—	0.938	—	0.443	—	..	—	—

NOTLAR

- a** Her ülke için tüm göstergelere ulaşılamamıştır; bu nedenle ülkeler arası kıyaslamalar dikkatle yapılmalıdır. Bir göstergenin eksik olduğu durumlarda, mevcut göstergelerin ağırlıkları toplam %100'e düzeltilmiştir. Daha fazla ayrıntı için http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2016_technical_notes.pdf adresindeki Teknik Not 5'i inceleyin.
- b** Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi'nin hesaplandığı ülkeler temel alınmıştır.
- c** Ülkeler İGE değerlerindeki toplumsal cinsiyet eşitliğinden mutlak sapmalara göre beş gruba ayrılmıştır.
- d** D harfi, Nüfus ve Sağlık Araştırmalarından, M harfi Çok Göstergeli Küme Araştırmalarından ve N harfi de ulusal araştırmalardan elde edilen verileri göstermektedir (Ulusal araştırmalar listesine ulaşmak için <http://hdr.undp.org/en/faq-page/multidimensional-poverty-index-mpi> adresini ziyaret edin).

- e** Yalnız kentsel alanları ifade etmektedir.
- f** Çocuk ölüm oranı konusunda kayıp gösterge.
- g** Beslenme konusunda kayıp göstergeler.
- h** Taban türü konusunda kayıp gösterge.
- i** Pişirme yakacağı konusunda kayıp gösterge.
- j** Okula devam konusunda kayıp gösterge.
- k** Elektrik konusunda kayıp gösterge.

KAYNAKLAR

- Sütun 1:** Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümü (UNDESA) (2015), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı UNESCO İstatistik Enstitüsü (UIS) (2016), Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü (2016), Dünya Bankası (2016b), Barro ve Lee (2016) ve İMF (2016) verilerine dayanan İnsani Gelişme Raporu Ofisi (İGRO) Hesaplamaları.
- Sütun 2:** Teknik Not 2'deki metodoloji (http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2016_technical_notes.pdf adresinden ulaşılabilir) kullanılarak, eşitsizliğe uyarlanmış beklenen yaşam süresi endeksi, eşitsizliğe uyarlanmış eğitim endeksi ve eşitsizliğe uyarlanmış gelir endeksindeki değerlerin geometrik ortalaması olarak hesaplanmıştır.
- Sütun 3:** Sütun 1 ve 2'deki verilere dayanılarak hesaplanmıştır.
- Sütun 4:** Sütun 2'deki veriler ve Eşitsizliğe Uyarlanmış İGE'nin hesaplandığı ülkelerin yeniden hesaplanmış İGE sıralamalarına dayanılarak hesaplanmıştır.

Sütun 5: UNDESA (2015), UNESCO İstatistik Enstitüsü (UIS) (2016), Barro ve Lee (2016), Dünya Bankası (2016b), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2016) ve İMF (2016) verilerine dayanan İGRO hesaplamaları.

Sütun 6: Sütun 5'teki verilere dayanılarak hesaplanmıştır.

Sütun 7: BM Anne Ölümleri Hesaplama Grubu (2016), UNDESA (2015), Parlamentolararası Birlik (IPU) (2015), UNESCO İstatistik Enstitüsü (UIS) (2016) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2016) verilerine dayanan İGRO hesaplamaları.

Sütun 8: Sütun 7'deki verilere dayanılarak hesaplanmıştır.

Sütun 9 ve 10: Teknik Not 5'te açıklanan revize edilmiş metodoloji (http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2016_technical_notes.pdf) kullanılarak, Sütun 10'da listelenen çeşitli hane araştırmalarındaki eğitim, sağlık ve yaşam standartlarında hane yoksunluğu verilerine dayanan İGRO hesaplamaları.

Notlar

- 1 UNFPA 2014.
- 2 Birleşmiş Milletler 2015a.
- 3 Birleşmiş Milletler 2015b.
- 4 UNDP 1990.
- 5 Birleşmiş Milletler 2015a.
- 6 Birleşmiş Milletler 2016.
- 7 Birleşmiş Milletler 2016.
- 8 UNICEF 2014.
- 9 IEA 2016.
- 10 UNAIDS 2016a.
- 11 UNHCR 2016.
- 12 UNDP 2014.
- 13 SIDA 2015.
- 14 UNDP 2015a.
- 15 UNDESA 2016.
- 16 WHO 2011.
- 17 UNFPA 2015.
- 18 ILGA 2016.
- 19 Charmes 2015.
- 20 Abadeer 2015.
- 21 İnsani Gelişme Raporu Ofisi'nin Milanović (2016) verilerine dayanarak yaptığı hesaplamalar.
- 22 The Social Progress Imperative adlı kuruluşun Toplumsal İlerleme Endeksi İnternet sayfası (www.socialprogressimperative.org/global-index/, erişim tarihi: 12 Aralık 2016).
- 23 The Sustainable Development Solutions Network adlı kuruluşun Dünya Mutluluk Raporu İnternet sayfası (<http://worldhappiness.report>, erişim tarihi: 12 Aralık 2016).
- 24 Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) Daha İyi Yaşam Endeksi İnternet sayfası (www.oecdbetterlifeindex.org, erişim tarihi: 12 Aralık 2016).
- 25 Centre for Bhutan Studies and GNH Research adlı merkezin Gayrisafi Ulusal Mutluluk Endeksi İnternet sayfası (www.grossnationalhappiness.com/articles/, erişim tarihi: 12 Aralık 2016).
- 26 BM Genel Sekreteri, Büyük Veri'yı sürdürülebilir kalkınma ve insani yardım hizmetinde kamu ortak malı olarak yönlendirmeyi hedefleyen Global Pulse (Küresel Nabız) inisiyatifini başlattı. BM İstatistik Komisyonu, 2014'te Büyük Veri Küresel Çalışma Grubu'nu oluşturdu. Hükümetler, özel sektör şirketleri, BM ve uluslararası finans kurumları, kar amacı gütmeyen kurumlar ve akademik paydaşlar ise kendi aralarında Sürdürülebilir Kalkınma Verileri Küresel Ortaklığı'nı kurdular. Halen 150 üyesi vardır.
- 27 Demirgüç-Kunt ve diğerleri 2014
- 28 Harris ve Marks 2009.
- 29 WFP 2016.
- 30 Dünya Bankası 2016a.
- 31 UNESCO 2013.
- 32 Dünya Bankası 2015a.
- 33 The Economist 2016.
- 34 UNDESA 2016.
- 35 WEF 2016.
- 36 Cecchini ve diğerleri 2015.
- 37 Cashin 2016.
- 38 BM Kadın Birimi 2016.
- 39 UNDESA 2016.
- 40 UNDESA 2016.
- 41 UNAIDS 2016b.
- 42 WHO 2016.
- 43 The Guardian 2016.
- 44 WHO 2016.
- 45 Dünya Bankası 2015b.
- 46 Dünya Bankası 2015b.
- 47 UNDP 2015b.
- 48 Demos Helsinki 2016.
- 49 Birleşmiş Milletler 2013.
- 50 BM Kadın Birimi 2015.

Kaynakça

- Abadeer, A. 2015.** *Norms and Gender Discrimination in the Arab World*. New York: Palgrave Macmillan.
- Barro, R.J., and J.-W. Lee. 2016.** Dataset of Educational Attainment, February 2016 Revision. www.barrolee.com. Erişim tarihi: 8 Haziran 2016.
- Cashin, C. 2016.** *Health Financing Policy: The Macroeconomic, Fiscal, and Public Finance Context*. World Bank Studies. Washington, DC. <http://elibrary.worldbank.org/doi/abs/10.1596/978-1-4648-0796-1>. Erişim tarihi: 7 Kasım 2016.
- Cecchini, S., F. Filgueira, R. Martínez and C. Rossel. 2015.** *Towards Universal Social Protection. Latin American Pathways and Policy Tools*. Santiago, Chile: Economic Commission for Latin America and the Caribbean
- Charmes, J. 2015.** "Time Use Across the World: Findings of a World Compilation of Time Use Surveys." HDRO Occasional Paper. www.hdr.undp.org/sites/default/files/charmes_hdr_2015_final.pdf. Erişim tarihi: 27 Ekim 2016.
- Demirgüç-Kunt, A., L.F. Klapper, D. Singer and P. Van Oudheusden. 2014.** "The Global Findex Database 2014: Measuring Financial Inclusion around the World." Policy Research Working Paper 7255. World Bank, Washington, DC. <http://documents.worldbank.org/curated/en/187761468179367706/pdf/WPS7255.pdf>. Erişim tarihi: 21 Aralık 2016.
- Demos Helsinki. 2016.** "Thousands to Receive Basic Income in Finland: A Trial That Could Lead to the Greatest Societal Transformation of our Time." Helsinki. www.demoshelsinki.fi/en/2016/08/30/thousands-to-receive-basic-income-in-finland-a-trial-that-could-lead-to-the-greatest-societal-transformation-of-our-time/. Erişim tarihi: 7 Kasım 2016.
- The Economist. 2016.** "Early Childhood Development: Give Me a Child." 29 Ekim.
- The Guardian. 2016.** "Brazil is 'Badly Losing' the Battle against Zika Virus, Says Health Minister." 26 Ocak. www.theguardian.com/world/2016/jan/26/brazil-zika-virus-health-minister-armed-forces-eradication. Erişim tarihi: 30 Kasım 2016.
- Harris, R., and W. Marks. 2009.** "Compact Ultrasound for Improving Maternal and Prenatal Care in Low-Resource Settings: Review of Potential Benefits, Implementation Challenges, and Public Health Issues." *Journal of Ultrasound Medicine* 28: 1067-1076.
- IEA (International Energy Agency). 2016.** *Energy and Air Pollution: World Energy Outlook Special Report*. Paris. www.iea.org/publications/freepublications/publication/WorldEnergyOutlookSpecialReport2016EnergyandAirPollution.pdf. Erişim tarihi: 23 Ağustos 2016.
- ILGA (International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans, and Intersex Association). 2016.** "Sexual Orientation Laws in the World: Criminalisation." Geneva. http://ilga.org/downloads/04_ILGA_WorldMap_ENGLISH_Crime_May2016.pdf. Erişim tarihi: 26 Ekim 2016.
- ILO (International Labour Organization). 2016.** *Key Indicators of the Labour Market: 9th edition*. Geneva. www.ilo.org/kilm. Erişim tarihi: 9 Haziran 2016.
- IMF (International Monetary Fund). 2016.** World Economic Outlook database. Washington, DC. www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/02/. Erişim tarihi: 10 Ekim 2016.
- IPU (Inter-Parliamentary Union). 2016.** Women in national parliaments. www.ipu.org/wmn-e/classif-arc.htm. Erişim tarihi: 19 Temmuz 2016.
- Milanović, B. 2016.** *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization*. Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press.
- SIDA (Swedish International Development Agency). 2015.** *Women and Land Rights*. Stockholm. www.sida.se/English/contact-us/offices-in-sweden/?epeditmode=true. Erişim tarihi: 26 Ekim 2016.
- UNAIDS (Joint United Nations Programme on HIV/AIDS). 2016a.** *AIDS by the Numbers*. Geneva. www.unaids.org/sites/default/files/media_asset/AIDS-by-the-numbers-2016_en.pdf. Erişim tarihi: 23 Ağustos 2016.
- , 2016b. *Global Aids Update 2016*. Geneva. www.unaids.org/sites/default/files/media_asset/global-AIDS-update-2016_en.pdf. Erişim tarihi: 25 Ağustos 2016.
- UNESA (United Nations Department of Economic and Social Affairs). 2015.** *World Population Prospects: The 2015 Revision*. New York. <https://esa.un.org/unpd/wpp/>. Erişim tarihi: 19 Temmuz 2016.
- , 2016. *Global Sustainable Development Report*. [https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2328Global%20Sustainable%20development%20report%202016%20\(final\).pdf](https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2328Global%20Sustainable%20development%20report%202016%20(final).pdf). Erişim tarihi: 1 Kasım 2016.
- UNDP (United Nations Development Programme). 1990.** *Human Development Report 1990: Concept and Measurement of Human Development*. New York. <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1990>. Erişim tarihi: 11 Ekim 2016.
- , 2014. *Beyond Geography, Unlocking Human Potential*. Kathmandu. www.hdr.undp.org/sites/default/files/nepal_nhdr_2014-final.pdf. Erişim tarihi: 26 Ekim 2016.
- , 2015a. *Growth that Works for All: Viet Nam Human Development Report 2015 on Inclusive Growth*. Hanoi. www.hdr.undp.org/sites/default/files/nhdr_2015_e.pdf. Erişim tarihi: 26 Ekim 2016.
- , 2015b. *Human Development Report 2015. Work for Human Development*. New York. http://hdr.undp.org/sites/default/files/2015_human_development_report.pdf. Erişim tarihi: 11 Ekim 2016.
- UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). 2013.** *Education for All Global Monitoring Report - Girls' Education - The Facts*. Paris.
- UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) Institutes for Statistics. 2016.** Data Centre. <http://data.uis.unesco.org>. Erişim tarihi: 10 Haziran 2016.
- UNFPA (United Nations Population Fund). 2014.** *State of World Population 2014: The Power of 1.8 Billion*. New York. www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/EN-SWOP14-Report_FINAL-web.pdf. Erişim tarihi: 20 Ekim 2016.
- , 2015. *State of World Population 2015*. www.unfpa.org/migration. Erişim tarihi: 26 Ekim 2016.
- UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees). 2016.** *Global Trends. Forced Displacement in 2015*. Geneva. <https://s3.amazonaws.com/unhcrsharedmedia/2016/2016-06-20-global-trends/2016-06-14-Global-Trends-2015.pdf>. Erişim tarihi: 23 Ağustos 2016.
- UNICEF (United Nations Children's Fund). 2014.** *Ending Child Marriage: Progress and Prospects*. New York. www.unicef.org/media/files/Child_Marriage_Report_7_17_LR.pdf. Erişim tarihi: 23 Ağustos 2016.
- United Nations. 2013.** "Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression." Note by the Secretary-General. A/68/362. New York. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/464/76/pdf/N1346476.pdf?OpenElement>. Erişim tarihi: 7 Kasım 2016.
- , 2015a. *The Millennium Development Goals Report 2015*. New York. [www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%2015\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%2015).pdf). Erişim tarihi: 23 Ağustos 2016.

- . **2015b.** "Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution adopted by the General Assembly on 25 Eylül 2015." New York. www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E. Erişim tarihi: 11 Ekim 2016.
- . **2016.** *The Sustainable Development Goals Report 2016*. New York. <http://unstats.un.org/sdgs/report/2016/The%20Sustainable%20Development%20Goals%20Report%202016.pdf>. Erişim tarihi: 23 Ağustos 2016.
- United Nations Statistics Division. 2016.** National Accounts Main Aggregates Database. <http://unstats.un.org/unsd/snaama>. Erişim tarihi: 15 Ekim 2016.
- UN Maternal Mortality Estimation Group (World Health Organization, United Nations Children's Fund, United Nations Population Fund and World Bank). 2016.** Maternal mortality data. <http://data.unicef.org/topic/maternal-health/maternal-mortality/>. Erişim tarihi: 28 Nisan 2016.
- UN Women (United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women). 2015.** "World Leaders Agree: We Must Close the Gender Gap: Historic Gathering Boosts Political Commitment for Women's Empowerment at the Highest Levels." Press release, 27 September. New York. www.unwomen.org/en/news/stories/2015/9/press-release-global-leaders-meeting. Erişim tarihi: 12 Aralık 2016.
- . **2016.** "Facts and Figures: Leadership and Political Participation: Women in Parliaments." www.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures. Erişim tarihi: 22 Kasım 2016.
- WEF (World Economic Forum). 2016.** *The Future of Jobs. Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution*. Geneva. http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf. Erişim tarihi: 25 Ağustos 2016.
- WFP (World Food Programme). 2016.** "School Meals." Rome. www.wfp.org/school-meals. Erişim tarihi: 7 Kasım 2016.
- WHO (World Health Organization). 2011.** *World Report on Disability*. www.who.int/disabilities/world_report/2011/en/. Erişim tarihi: 28 Kasım 2016.
- . **2016.** "Zika Strategic Response Plan." Geneva. <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/246091/1/WHO-ZIKV-SRF-16.3-eng.pdf>. Erişim tarihi: 12 Aralık 2016.
- World Bank. 2015a.** "Boosting the Health of Toddlers' Bodies and Brains Brings Multiple Benefits: But Too Often the Wrong Methods Are Used." Washington, DC. www.worldbank.org/en/topic/early-childhood-development/overview. Erişim tarihi: 7 Kasım 2016.
- . **2015b.** "5 Ways to Reduce the Drivers of Climate Change." Washington, DC. www.worldbank.org/en/news/feature/2015/03/18/5-ways-reduce-drivers-climate-change?cid=CCG_TTccgEN_D_EXT. Erişim tarihi: 7 Kasım 2016.
- . **2016a.** *Poverty and Shared Prosperity 2016: Taking on Inequality*. Washington DC. www.worldbank.org/en/publication/poverty-and-shared-prosperity. Erişim tarihi: 22 Kasım 2016.
- . **2016b.** World Development Indicators database. Washington, DC. <http://data.worldbank.org>. Erişim tarihi: 14 Ekim 2016.

İGE 2015: Ülkeler ve sıralamaları

Afganistan	169	Güney Sudan	181	Namibya	125
Almanya	4	Gürcistan	70	Nepal	144
Amerika Birleşik Devletleri	10	Guyana	127	Nijer	187
Andora	32	Haiti	163	Nijerya	152
Angola	150	Hindistan	131	Nikaragua	124
Antigua ve Barbuda	62	Hırvatistan	45	Norveç	1
Arjantin	45	Hollanda	7	Orta Afrika Cumhuriyeti	188
Arnavutluk	75	Honduras	130	Özbekistan	105
Avustralya	2	Hong Kong, Çin (ÖİB)	12	Pakistan	147
Avusturya	24	Irak	121	Palau	60
Azerbaycan	78	İran (İslam Cumhuriyeti)	69	Panama	60
Bahamalar	58	İrlanda	8	Papua Yeni Gine	154
Bahreyn	47	İspanya	27	Paraguay	110
Bangladeş	139	İsrail	19	Peru	87
Barbados	54	İsveç	14	Polonya	36
Belarus	52	İsviçre	2	Portekiz	41
Belçika	22	İtalya	26	Romanya	50
Belize	103	İzlanda	9	Ruanda	159
Benin	167	Jamaika	94	Rusya Federasyonu	49
Birleşik Arap Emirlikleri	42	Japonya	17	Saint Kitts ve Nevis	74
Birleşik Krallık	16	Kamboçya	143	Saint Lucia	92
Bolivya (Çokuluslu Devlet)	118	Kamerun	153	Saint Vincent ve Grenadinler	99
Bosna-Hersek	81	Kanada	10	Samoa	104
Botsvana	108	Karadağ	48	Sao Tome ve Principe	142
Brezilya	79	Katar	33	Senegal	162
Brunei Darusselam	30	Kazakistan	56	Sejšeller	63
Bulgaristan	56	Kenya	146	Sierra Leone	179
Burkina Faso	185	Kiribati	137	Şili	38
Burundi	184	Kıbrıs	33	Singapur	5
Butan	132	Kırgızistan	120	Sırbistan	66
Çad	186	Kolombiya	95	Slovakya	40
Çek Cumhuriyeti	28	Komorlar	160	Slovenya	25
Cezayir	83	Kongo (Demokratik Cumhuriyeti)	176	Solomon Adaları	156
Cıbuti	172	Kongo	135	Sri Lanka	73
Çin	90	Kore (Cumhuriyeti)	18	Sudan	165
Danimarka	5	Kosta Rika	66	Surinam	97
Doğu Tımor	133	Küba	68	Suriye Arap Cumhuriyeti	149
Dominik Cumhuriyeti	99	Kuveyt	51	Suudi Arabistan	38
Dominika	96	Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti	138	Svaziland	148
Ekuador	89	Latonya	44	Tacikistan	129
Ekvator Ginesi	135	Lesoto	160	Tanzanya (Birleşik Cumhuriyeti)	151
El Salvador	117	Liberya	177	Tayland	87
Endonezya	113	Libya	102	Togo	166
Eritre	179	Lihtenştayn	15	Tonga	101
Ermenistan	84	Litvanya	37	Trinidad ve Tobago	65
Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti	82	Lübnan	76	Tunus	97
Estonya	30	Lüksemburg	20	Türkiye	71
Etiyopya	174	Macaristan	43	Türkmenistan	111
Fas	123	Madagaskar	158	Uganda	163
Fiji	91	Malavi	170	Ukrayna	84
Fildişi Sahili	171	Maldivler	105	Umman	52
Filipinler	116	Malezya	59	Ürdün	86
Filistin Devleti	114	Mali	175	Uruguay	54
Finlandiya	23	Malta	33	Vanuatu	134
Fransa	21	Mauritius	64	Venezuela (Bolivar Cumhuriyeti)	71
Gabon	109	Meksika	77	Vietnam	115
Gambiya	173	Mikronezya (Federe Devletleri)	127	Yemen	168
Gana	139	Mısır	111	Yeni Zelanda	13
Gine-Bissau	178	Moğolistan	92	Yeşil Burun Adaları	122
Gine	183	Moldova (Cumhuriyeti)	107	Yunanistan	29
Grenada	79	Moritanya	157	Zambya	139
Guatemala	125	Mozambik	181	Zimbabve	154
Güney Afrika Cumhuriyeti	119	Myanmar	145		

United Nations Development Programme

One United Nations Plaza

New York, NY 10017

www.undp.org

Evrensellik insani gelişmenin özüdür. Yalnız birkaç kişinin veya çoğu kişinin değil, ayrımsız olarak dünyanın her köşesinde herkesin kendi tam potansiyelini hem bugün hem de gelecekte gerçekleştirebilmesi için insan özgürlükleri genişletilmelidir. Aynı ruhu, hiç kimseyi dışarıda bırakmama ruhunu, 2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri de paylaşıyor: .

Son çeyrek yüzyılda, insani gelişme alanında önemli ilerlemeler kaydedildi; milyonlarca insanın yaşamı zenginleşti. Ancak ilerleme herkes için eşit ölçüde olmadı, birtakım grup, topluluk ve toplumların yanından geçip gitti. İnsanların bir kısmı insani gelişmenin yalnız temel düzeylerine ulaşabildi, bazıları ise onlara dahî ulaşamadı. Yoksunluklar, belirli yerlerdeki veya belirli koşullar altındaki insanlar arasında daha derin.

Ve evrensel insani gelişmenin önünde büyük engeller duruyor; bunların bir kısmı düpedüz şiddet, ayrımcı kanunlar, dışlayıcı sosyal normlar, siyasi katılımı dengersizlik ve fırsatların eşitsiz dağılımı gibi sosyal ve siyasi kimliklere ve ilişkilere derin biçimde gömülü durumdadır.

Öte yandan, insani gelişme temel gereksinimleri karşılamanın ötesinde bir şeydir. Dinamik bir dünyada ve değişen yaşam koşullarında önem taşıyan söz hakkı ve özerkliği içerir. İnsani gelişme; eylemlilik, kendi kaderini belirleme, seçim yapma ve sonuçları şekillendirme özgürlüğüne ilişkindir.

Herkes için insani gelişme, insani gelişme yaklaşımının bazı yönlerinin odağını değiştirmeyi gerektiriyor: Yalnız bireysel yetkinlikler değil, toplu yetkinlikler; yalnız esenlik değil, söz hakkı ve özerklik; yalnız çeşitlilik değil, aynı zamanda kapsayıcılık. Ayrıca, salt ortalamalar ve nicel başarıların ötesine bakan değerlendirme perspektiflerine odaklanmak gerekiyor.

Dışlanmışları kucaklamak için ulusal düzeyde dört kollu politika stratejisi gerekiyor: Evrensel politikalar kullanarak dışlanmışlara ulaşmak, özel gereksinimleri olan gruplar için önlemler almak, insani gelişmeyi dayanıklı kılmak ve dışlanmışları güçlendirmek. Ulusal politikalar, küresel kurumların görevleri, yönetim yapıları ve çalışmalarına ilişkin sorunları ele almak suretiyle, küresel düzeyde atılacak adımlar ile tamamlanmalıdır.

Değişim ve dönüşümün başarılacağını ummak için her türlü nedenimiz var. Bugün için zorlu görünen engeller yarın aşılabilir. Dünyamız, hiç kimseyi dışarıda bırakmamayı hedefleyen bu esin verici gündemi başarmak için 15 yıldan daha az zamana sahip. Gönül, zihin ve el birliği yaparak, barış ve refah için çalışacağız, birbirimizin ortağı olacağız ve insanlar ile gezegenimiz arasında denge kurmaya çalışacağız. İşte bu hedefler başarıldığında, yolun sonuna hep birlikte varacağız. Ve geriye baktığımızda, hiç kimsenin dışarıda bırakılmadığını göreceğiz.

"İnsanlığın son 25 yılda başardıkları, köklü değişimlerin başarılabilmesine dair bize ümit veriyor. Bugüne kadar başardıklarımıza dayanarak, zorlukları aşmak için yeni imkanları araştırabiliriz ve ulaşılamaz görünenlere ulaşabiliriz. Umutlarımız, bizim ulaşabileceğimiz mesafede bulunuyor".

–Helen Clark, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Başkanı

"Herkes için insani gelişme, ülkemizin ötesine taşan bir taahhüttür ve bizler, kendi çalışmalarımızın, diğer ülkelerin vatandaşlarının yaşamlarını da etkilemesini ve zenginleştirmesini istiyoruz"

–Juan Manuel Santos, Kolombiya Cumhurbaşkanı ve 2016 Nobel Barış Ödülü Sahibi

"Sorumlu siyasetçiler olarak, iş hayatında ve toplumda karar vericiler olarak, geleceğimizle gerçekten ilgilenen bireyler olarak, sürdürülebilirliği eylemlerimizin rehber ilkesi haline getirmekten her gün, her saat, her dakika sorumluyuz"

–Dr. Angela Merkel, Almanya Federal Cumhuriyeti Şansölyesi

"Yoksulluk ve yoksunluğun daha net resminin çıkarılması, daha etkili politika ve müdahaleleri tasarlama ve uygulamaya, ve bunun yanı sıra kıt kaynakları en büyük etkiyi yaratacakları yerlere yöneltmeye dönük ilk büyük adımdır."

–Melinda Gates, Bill ve Melinda Gates Vakfı Eş-başkanı

"İnsani gelişme, evrenselliği yansıtır; her yaşam değerlidir, her yaşam eşit derecede değerlidir. Her insanın yaşamını zenginleştirmek için insani gelişme sürdürülmelidir ve sürdürülebilir olmak zorundadır; böylece hepimiz hayattaki tam potansiyelimizi gerçekleştirebiliriz"

–Selim Jahan, Rapor Başyazarı